

ONTDEK HET ESPERANTO

EEN FASCINERENDE TAAL

Inhoud

1. Inleiding in het Esperanto.....	3
2. Overzicht van de taal Esperanto	10
3. Eigen ervaringen met het Esperanto	12
4. Zamenhof, de geestelijk vader van het Esperanto	17
5. Esperanto uit psychologisch oogpunt	19
6. Veelgestelde vragen over het Esperanto.....	21
7. Esperanto in België en Nederland	23

Beste lezer,

Ken je het gevoel dat je graag aan anderen wilt vertellen over een goede film, een interessant boek of iets anders wat je leuk vindt? Net zo enthousiast willen wij vertellen over het Esperanto. Wij waarderen deze taal bijzonder en daarom willen we dat anderen ook afweten van deze taal en ontdekken hoe geschikt zij is voor internationale communicatie.

In dit verband staat 'wij' voor mensen uit verschillende landen die het Esperanto veel gebruiken bij internationale contacten. Daarnaast zijn wij actief voor de organisaties die hebben samengewerkt voor de uitgave van deze brochure: E@I en ILEI (ze worden op bladzijde 7 aan je voorgesteld).

De inhoud bestaat uit zeven delen. Ten eerste een inleiding in het Esperanto. Dan volgt een presentatie van de taal zelf. Als derde deel volgen persoonlijke belevenissen van personen die het Esperanto veel gebruiken. Het vierde deel beschrijft in het kort hoe L.L. Zamenhof, de grondlegger van de taal, zijn ideeën heeft uitgewerkt. In deel vijf komt een psycholoog aan het woord over internationale communicatie en Esperanto vanuit een psychologische invalshoek. Vervolgens, in het zesde deel, beantwoorden we veelgestelde vragen over het Esperanto. Deel zeven geeft informatie over de Esperantobeweging in Nederland en Vlaanderen.

Zoals gezegd zijn we zeer gesteld op het Esperanto en als deze brochure bij jou enige interesse wekt voor deze fascinerende taal, dan kunnen we tevreden zijn.

Veel leesplezier!

Het team van E@I

PS: Wil je na het lezen van deze brochure nieuwsberichten op het gebied van Esperanto lezen, kijk dan op www.aktuale.info.

aktuale

Vertaling: Rob Moerbeek, Ralph Schmeits. Met dank aan Wim Baris, Douwe Beerda, Heidi Goes, Patrick Oudejans, Karlijn Van Damme en Lode Van de Velde. Grafische vormgeving: Stano Marček.

Nederlandse uitgave, eerste druk, 2010. Distributie: La Fontano, www.lafontano.net. Dit project heeft financiële steun ontvangen van het fonds Olle Olsson, en van het Idofonds ter herinnering aan Hellmut Rähnish.

Deze brochure is vrij te downloaden in meerdere talen van www.ikso.net/broshuro. Het kopiëren, distribueren en gebruik voor niet-commerciële doeleinden is toegestaan, mits ongewijzigd gekopieerd en voorzien van deze vermelding van het auteursrecht. Een ander gebruik van de inhoud is uitsluitend toegestaan met toestemming van E@I en ILEI, waarvoor men contact kan opnemen met broshuro@ikso.net.

1. Inleiding in het Esperanto

Esperanto is een taal zoals andere talen. In het Esperanto kun je gevoelens en gedachten uitdrukken zoals dat ook in andere talen kan. In het Esperanto kan het allemaal: zingen, dichten, kibbelen, liefhebben, roddelen, moppen tappen, wetenschappelijke discussies voeren, troosten, spelen enz. enz.

Schrijven kan ook in het Esperanto. Een paar voorbeelden:

- ◆ Esperanto estas lingvo. (Esperanto is een taal.)
- ◆ Ni havas revon. (Wij hebben een droom.)
- ◆ La suno brilas. (De zon schijnt.)
- ◆ Ĉu vi vidas min? (Zie je me?)
- ◆ Jes, mi vidas vin. (Ja, ik zie je.)
- ◆ Mi amas vin! (Ik hou van jou!)

De nationale of volkstalen horen toe aan afzonderlijke bevolkingsgroepen. Zo is het Hongaars eigen aan de Hongaren, het Portugees aan de Brazilianen en Portugezen, het Japans aan de Japanners enzovoorts.

Met het Esperanto is het anders gesteld: deze taal is niet beperkt tot één land of volk; zij is van iedereen die haar geleerd heeft, ongeacht nationaliteit, woonplaats en dergelijke. Het Esperanto is geen nationale, maar een internationale taal met sprekers in elke uithoek van de wereld.

Het hoofddoel van het Esperanto is het vergemakkelijken van contacten en de communicatie tussen mensen die geen gemeenschappelijke moeder- of landstaal hebben. Zoals wij het hebben ervaren, is het Esperanto een bijzonder geschikte taal voor internationale uitwisseling onder 'gewone mensen' die zich interesseren voor andere landen en volken.

Voor mij is Esperanto een uitstekende taal om contacten te onderhouden met vrienden over de hele wereld en om aan internationale projecten te werken.

Peter Baláž,
coördinator E@I

Eén persoon, L.L. Zamenhof, heeft de basis van het Esperanto gelegd. Dat deed hij creatief en zorgvuldig, waarbij hij gebruikmaakte van nationale talen als bron en inspiratie, en dat gedurende ongeveer tien jaar. Pas toen hij het gevoel had dat de taal een 'eigen geest' begon te krijgen, wilde hij haar presenteren aan het grote publiek. Dat gebeurde in 1887 met de uitgave van een boekje getiteld *Lingvo Internacia* (Internationale Taal).

Voor dit boekje gebruikte Zamenhof de schuilnaam *Doktoro Esperanto* (Doctor Hoopvol), maar later werd het woord Esperanto de naam van de taal zelf. In de volgende jaren is het boekje verspreid onder taalliefhebbers en idealisten in tal van landen, die de taal leerden en in gebruik namen voor internationale communicatie. Zo ontwikkelde het Esperanto zich van een eenmansproject tot een levende internationale taal. Tegenwoordig wordt het Esperanto tot volle tevredenheid

gebruikt door honderdduizenden en misschien wel miljoenen mensen over de hele wereld.

Het kan nogal ongelooflijk overkomen dat een eenmansproject zich heeft weten te ontplooiën tot een levende internationale taal, gebezigd en gewaardeerd door vele mensen, nietwaar? Deze brochure verklaart in het kort hoe en waarom dit kon gebeuren. De brochure laat ook zien hoe het Esperanto tegenwoordig in de hele wereld wordt gebruikt. Lees verder, dan kom je gauw het fijne te weten van de *Lingvo Internacia* (de oorspronkelijke naam van het Esperanto).

L.L. Zamenhof (1859-1917),
initiatiefnemer van het Esperanto

Esperanto in de praktijk

Het Esperanto wordt dagelijks op allerlei manieren gebruikt, bijvoorbeeld op reis, tijdens conferenties, op het internet, in werksituaties of binnen het gezin.

Ik spreek Servisch met mijn kinderen, gebruik Engels voor mijn studies, Zweeds in sociale contacten en Esperanto voor mijn werk en met mijn man. Elke taal heeft zijn voors en tegens. Van de vier talen die ik dagelijks gebruik, voel ik me het best thuis in het Esperanto.

Sonja Petrović Lundberg,
coördinator van www.lernu.net

Gewoonlijk wordt Esperanto gesproken met mensen die een andere moedertaal hebben. Daarbij dient het Esperanto als 'brugtaal' tussen mensen met verschillende taalachtergronden. En dat is juist de sterke kant van het Esperanto: dat het goed functioneert als 'brug', of je zou kunnen zeggen 'bindmiddel', tussen mensen bij internationale contacten.

Een manier om het Esperanto te gebruiken is om naar een internationaal Esperanto-evenement te gaan, waar mensen uit verschillende landen elkaar ontmoeten. Deelnemen aan evenementen met mensen uit allerlei landen en met hen discussiëren, ideeën uitwisselen, zingen, dansen, uitstapjes maken enzovoorts, is iets waarvoor veel Esperantosprekers warm lopen. (Verderop in deze brochure staan voorbeelden van dergelijke evenementen.)

Een andere toepassing van het Esperanto is rondtrekken in een onbekend land en zonder kosten bij Esperantosprekers verblijven. Als je in een vreemd land bij gewone mensen thuis te gast bent, dan krijg je over het algemeen een veel beter zicht op de omstandigheden en gewoonten in dat land dan wanneer je in een hotel zou verblijven. Er is een netwerk van gastvrije Esperantosprekers onder de naam *Pasporta Servo* (Paspoortdienst). Daarbij zijn ongeveer 1200 adressen in meer dan 90 landen aangesloten.

Het grootste voordeel van de Pasporta Servo is misschien wel dat je er niet veel voor hoeft te plannen en juist spontaan kunt gaan waar je maar naartoe wilt.

Amanda Higley,
Verenigde Staten,
reisde zestien maanden lang door Europa en hoefde voor maar drie overnachtingen te betalen

Een derde manier om bezig te zijn met het Esperanto is corresponderen met esperantisten per brief of via het internet, om zo snel en gemakkelijk contact te krijgen met mensen uit andere landen.

Internet heft de fysieke afstand op en Esperanto neemt de 'taalafstand' weg. Daarom vormen internet en Esperanto een uitstekend paar voor internationale communicatie!

Henning Sato von Rosen,
een van de oprichters van E@I

Andere manieren zijn actief worden in de Esperantobeweging voor een betere of vreedzamere wereld, nieuwsberichten lezen over gebeurtenissen in diverse landen, die geschreven zijn door mensen die in die landen wonen, of genieten van boeken die oorspronkelijk in kleine talen geschreven zijn en niet in je moedertaal zijn vertaald maar wel in het Esperanto.

ONTDEK HET ESPERANTO

Internationale Esperanto-evenementen

Hier volgen enkele voorbeelden van populaire internationale Esperanto-evenementen in de wereld:

BIJeenKOMST IN DE HIMALAYA

De Himalaya-ontmoeting heeft een sterk toeristisch karakter. Daarbij maken de deelnemers kennis met het leven en de bezienswaardigheden van Nepal, begeleid door plaatselijke esperantisten. Gewoonlijk wordt er een nogal uitgebreide tocht buiten Kathmandu, de hoofdstad van Nepal, gemaakt. Tijdens deze excursie hebben Nepalese en buitenlandse esperantisten de gelegenheid met elkaar op te trekken, onderling kennis te maken en de taal te gebruiken in een exotische omgeving.

HET INTERNATIONALE JONGERENCONGRES – IJK

Een ideaal evenement voor alle jongeren met interesse voor het Esperanto. Dankzij de ongedwongen, levendige sfeer vind je gemakkelijk nieuwe vrienden uit allerlei landen en maak je kennis met de internationale Esperantobeweging onder jongeren. De enkele honderden deelnemers komen vaak uit zo'n dertig landen. Ieder jaar vindt het congres in een ander land of andere stad plaats.

JONGEREN-ESPERANTOWERKWEEK – JES

Een gezellige en feestelijke week rond de jaarwisseling ergens in Europa. Met overdag serieuze onderdelen, maar de mensen zijn er vooral om te dansen en zich met vrienden tot in de late uurtjes te vermaken.

NOORD-AMERIKAANSE ZOMERCURSUSSEN – NASK

Op een universiteit in de Verenigde Staten biedt NASK drie zomerweken lang een intensieve taal cursus Esperanto op verschillende niveaus. NASK heeft internationale leraren en studenten.

GEMEENSCHAPPELIJKE STUDIEWEEK – KS

Een gezamenlijk georganiseerde studieweek die beurtelings plaatsvindt in China, Japan en Zuid-Korea en bestemd is voor jongeren uit voornamelijk die landen. Het is een jaarlijks terugkerend evenement dat jonge Esperantosprekers uit Azië bij elkaar brengt.

CULTUREEL ESPERANTOFESTIVAL – KEF

Een meerdaags festival met een bont programma vol Esperantocultuur en met deelnemers van verschillende leeftijden. De muzikanten en artiesten komen grotendeels, maar niet uitsluitend, uit Europa. 's Middags en 's avonds is er gewoonlijk

toneel, zijn er lezingen, discussies en concerten van Esperantobands. De nacht is gewijd aan dansen, bezoek aan een drinkgelegenheid en de *gufujo* (oehoe-hoek: een rustig plekje om thee te drinken en gezellig te praten). Het festival wordt ongeveer om de drie jaar in Noord-Europa gehouden.

PAN-AMERIKAANS ESPERANTOCONGRES – TAKE

TAKE beoogt de solidariteit tussen esperantisten uit Noord-, Midden- en Zuid-Amerika te versterken, de Esperantobeweging vooruit te helpen en de knelpunten ervan te bestuderen. Naast de werkbijeenkomsten is er ook veel tijd voor ontwikkeling en ontspanning, zodat de deelnemers iets kunnen leren en ook kennis kunnen maken met het land dat het congres gastvrijheid biedt.

WERELDCONGRES – UK

Het grootste jaarlijkse Esperanto-evenement. Het *Universala Kongreso* kent een uitgebreid scala aan onderdelen, voornamelijk lezingen en vergaderingen, maar ook concerten, toneelvoorstellingen, excursies, dans en dergelijke. Doorgaans nemen er zo'n twee- tot vierduizend mensen uit ongeveer zestig landen aan deel. Elk jaar speelt het congres zich af in een ander land.

Hoe is het Esperanto een levende taal geworden?

Het klinkt misschien ongelooflijk dat een taalontwerp van één persoon zich later ontwikkelt tot een levende, internationale taal. Toch is dat gebeurd met het Esperanto, dat zich tegenwoordig net zo ontwikkelt als andere talen. (Dit weten we, omdat we de taal dagelijks gebruiken.)

Dit zijn de belangrijkste factoren die hieraan hebben bijgedragen:

◆ Zamenhof had bijzondere gaven voor het creëren van de grondslag van een taal

Reeds als kind was Zamenhof begonnen na te denken over een internationale taal en als tiener besloot hij zijn ideeën vorm te gaan geven. Toen hij zeventien was, liet hij aan zijn schoolvrienden het eerste resultaat zien. Daarna heeft hij ongeveer tien jaar lang aan zijn taalgrondslag gesleuteld en hem verbeterd tot hij die in 1887 onder de naam *Lingvo Internacia* (Internationale Taal) uitgaf.

◆ Het Esperanto had al vlug gebruikers in een aantal landen

Slechts enkele jaren na de lancering had het Esperanto al in verschillende landen een groep sprekers die de taal gebruikten, koesterden en waardeerden. Velen wisselden brieven uit en ontmoetten Esperantosprekers uit andere landen. Hierdoor was het Esperanto al vanaf het begin in gebruik voor internationale communicatie in uiteenlopende situaties.

◆ Zamenhof liet het aan de gebruikers over te beslissen over de ontwikkeling van het Esperanto

Op het eerste grote congres van Esperantosprekers in 1905 verklaarde Zamenhof dat hij vanaf dat moment de ontwikkeling van de taal niet meer zou leiden, maar dat elke gebruiker de ontwikkeling van het Esperanto kon beïnvloeden. Dat bleek een buitengewoon belangrijke beslissing, want op die manier voelden velen zich deel van het ontwikkelingsproces van de taal en waren zij er meer bij betrokken.

◆ Het Esperanto heeft een stabiele kern die plotselinge herzieningen voorkomt

Om onenigheid over taalkundige herzieningen te voorkomen, stelde Zamenhof in het document *Fundamento de Esperanto* (Grondslag van het Esperanto) voor dat er een niet te veranderen taalkern zou bestaan. Het voorstel werd in 1905 aangenomen en tot op de dag van vandaag heeft het *Fundamento* een stabiliserende invloed op de ontwikkeling van de taal.

◆ Het Esperanto is zowel een natuurlijke als een geconstrueerde taal

De bron van het Esperanto wordt gevormd door woordstammen en grammaticale beginselen uit nationale of etnische talen. Als je Esperanto spreekt, voel je het dus als een natuurlijke taal. Tegelijkertijd is het Esperanto relatief gemakkelijk te leren vanwege zijn regelmatige grammatica en het handige systeem van woordvorming, die allebei voortvloeien uit de uiterst zorgvuldig opgezette taalbasis.

◆ La interna ideo – een gemeenschappelijke maar vrijwillige ideële basis

Met het Esperanto is een gedachtegoed van vrede en broederschap onder alle volkeren verbonden, gewoonlijk de *interna ideo* (interne idee) genoemd. Deze *interna ideo* vormt een sterke inspiratiebron voor mensen die zich een vreedzamere en betere wereld in de toekomst voorstellen. Onder andere hierdoor besteden veel mensen graag energie en tijd aan de Esperantobeweging.

◆ Esperanto is een taal met niet uitsluitend Europese trekken

De woorden in het Esperanto stammen voornamelijk van Europese talen af, maar de grammatica en de manier waarop woorden samengesteld worden, hebben een aantal overeenkomsten met het Chinees, Turks en andere niet-Indo-Europese talen. De zinsbouw en de gebruikelijke stijl in het Esperanto zijn grotendeels Slavisch van aard. Onafhankelijk van je moedertaal kun je het Esperanto binnen enkele maanden tot jaren leren en het dan als eigen taal aanvoelen.

Een bewijs dat het Esperanto erin is geslaagd uit te groeien tot een levende, internationale taal, is het feit dat het tegenwoordig een stabiele sprekersgroep heeft in alle delen van de wereld. De meesten leren de taal in hun jeugd of als volwassene, maar er zijn ook mensen die het Esperanto van huis uit spreken als een van de gezinstalen.

Ik blijf van mening dat het Esperanto de waardevolste erfenis is, die mijn dierbare ouders mij hebben nagelaten.

Carlo Minnaja
uit Italië, die thuis met zijn ouders en broer Esperanto sprak

Internationale Esperanto-organisaties

Er bestaan verscheidene internationale Esperanto-organisaties om het voor Esperantogebruikers gemakkelijker te maken zich te organiseren en actief te zijn op internationaal vlak. Hier volgen korte kenschetsen van enkele ervan.

Onderwijs@Internet – E@I

Edukado@Interreto (E@I) is een internationale werkgroep die aandringt op samenwerking en communicatie in de wereld. De werkgroep realiseert educatieve projecten en ontmoetingen om interculturele studie en gebruik van talen en technieken op internet te ondersteunen. Een voorbeeld van een geslaagd E@I-project is www.lernu.net (een meertalige website om Esperanto te leren). Website (meertalig): www.ikso.net.

Internationale Bond van Esperantoleraren – ILEI

ILEI is het belangrijkste trefpunt voor Esperantoleraren. De organisatie heeft afdelingen in ruim 30 landen en leden in meer dan 45. ILEI werkt onder andere aan Esperanto-onderwijs op scholen en universiteiten en organiseert ook examens die taalkundige en culturele kennis van het Esperanto toetsen. Website (in het Esperanto): www.ilei.info.

Esperantic Studies Foundation – ESF

ESF ondersteunt onderzoek en onderwijs in Esperanto en gerelateerde onderwerpen in het kader van communicatie tussen verschillende taalgroepen, in het bijzonder in verband met het hoger onderwijs in Noord-Amerika. De belangrijkste probleemstelling van de ESF, die op diverse manieren wordt benaderd, is: "Is er een wereld mogelijk waarin veel talen, grote en kleine, in betrekkelijke gelijkwaardigheid naast elkaar bestaan, en wereldwijd communicatie toegankelijk is voor mensen ongeacht hun financiële staat?" Website (in het Engels): www.esperantic.org.

Wereld Esperanto-Vereniging – UEA

UEA is in 1908 opgericht als organisatie van individuele esperantisten. Tegenwoordig is UEA de grootste internationale organisatie voor Esperantosprekers en heeft zij leden in 117 landen. UEA spant zich niet alleen in om het Esperanto te verbreiden, maar ook om een discussie op gang te brengen over de taalproblemen in de wereld en te wijzen op de noodzaak van gelijkwaardigheid tussen talen. Website (meertalig): www.uea.org.

Wereldorganisatie van Jonge Esperantisten – TEJO

TEJO is een internationale, niet-gouvernementele jongerenorganisatie, opgericht in 1938, die zich door middel van het Esperanto inzet voor het bevorderen van vrede en interculturele verstandhouding tussen jongeren over de hele wereld. TEJO werkt actief aan de huidige problemen en onderwerpen van jongeren, met speciale aandacht voor taal en cultuur. Vanuit haar hoofdkantoor in Nederland coördineert ze het werk van ruim veertig landelijke afdelingen en van leden in meer dan tachtig landen. Website (meertalig): www.tejo.org.

Europese Esperanto-Unie – EEU

De EEU zet zich in voor gelijke taalrechten en voor taaldiversiteit in Europa. Ze is van mening dat gelijke rechten noodzakelijk zijn voor een echte democratie en dat daarom taaldiversiteit net zo belangrijk voor democratie is als verscheidenheid in flora en fauna voor de natuur. De EEU is ook voorstander van het ontwikkelen van een Europese identiteit in harmonie met nationale en regionale identiteiten. Website (in het Esperanto): www.europo.eu.

Internationale Fietsers-Esperantobeweging – BEMI

Hou je net zo van fietsen als van Esperanto? Dan is dit iets voor jou! BEMI organiseert geregeld allerlei fietstochten, vaak in verband met een bepaald jongerenevenement. Website (meertalig): www.bemi.free.fr.

Eurokka

Het wereldwijd actieve Eurokka streeft ernaar om de Esperanto-muziekcultuur te ontwikkelen, evenals de muziekgroepen en artiesten die in het Esperanto zingen, en deze algemeen bekend te maken zowel binnen de Esperantobeweging als daarbuiten. Website (in het Esperanto): artista.ikso.net/eurokka.

Wereldbond zonder Nationaliteit – SAT

Het voornaamste doel van SAT is ontwikkeling door middel van het Esperanto, vooral voor de arbeidersklasse. SAT beschouwt het Esperanto als middel, niet als doel. De organisatie is over het algemeen socialistisch gericht en omvat alle socialistische fracties, mits die het principe van een vrij en open debat aanvaarden. De toevoeging 'zonder Nationaliteit' geeft aan dat de organisatie, anders dan het overgrote deel van de internationale arbeidersbeweging, alleen individuele leden heeft. Website (meertalig): www.satesperanto.org.

Geschied voor internationale communicatie

Misschien heb je tot nu toe tijdens het lezen zoiets gedacht: Esperanto, een internationale taal ... Maar we hebben toch al een internationale taal? Het Engels is de internationale taal van de wereld en haast iedereen spreekt het.

Inderdaad, het Engels is de meest gebruikte taal in internationale omstandigheden. Zo'n 7% van de wereldbevolking spreekt van huis uit Engels en volgens verschillende schattingen heeft nog eens ongeveer 7% een hoog niveau in het Engels bereikt na deze taal als jongere of volwassene geleerd te hebben. Maar degenen die een hoog niveau van het Engels bereiken, zijn over het algemeen mensen van wie de moedertaal enigszins op het Engels lijkt, bijvoorbeeld Duitsers, Nederlanders en Zweden. Voor veel anderen, bijvoorbeeld Hongaren, Chinezen, Japanners, Turken en Koreanen, van wie de moedertaal sterk verschilt van het Engels, is het vaak behoorlijk lastig en zeer tijdrovend om het Engels te leren beheersen.

Ook veel andere talen worden als brugtaal gebruikt in geografisch begrensde gebieden. Voor internationale communicatie bestaan vele varianten en mogelijkheden. Wij vinden meertaligheid iets dat alle steun verdient en de Esperantobeweging werkt ook in verschillende opzichten aan het ondersteunen van kleine en minderheidstalen. Toch is het goed niet uit het oog te verliezen dat niet iedereen gemakkelijk talen leert en dat niet iedereen zin of tijd heeft om meerdere talen te leren. Onder andere voor mensen die graag een vreemde taal zouden spreken, maar daar op school niet in geslaagd zijn, kan het Esperanto een interessant alternatief zijn.

Naar onze ervaring is het Esperanto bijzonder geschikt voor internationale communicatie, onder meer om de volgende redenen:

1) gemakkelijker

Voor iedereen die zowel Esperanto als een nationale of volkstaal geleerd heeft, is het duidelijk dat het Esperanto gemakkelijker te leren is dan die andere taal. Het Esperanto is relatief eenvoudig, omdat de taal weinig regels heeft en deze geen uitzonderingen hebben. Bovendien hoeft je minder woorden te leren dan in andere talen, omdat woorden vlot samen te

stellen zijn uit woordstammen en voor- en achtervoegsels (voorbeelden staan op blz. 11). Het valt niet nauwkeurig te bepalen hoeveel makkelijker het Esperanto te leren is, want dat hangt onder andere samen met de vergeleken taal en het niveau. Over het algemeen leert men Esperanto in een vijfde tot een derde van de tijd die nodig is om hetzelfde peil in andere talen te bereiken.

ONTDEK HET ESPERANTO

2) neutraler

Omdat het Esperanto niet toebehoort aan één natie of volk, is het voor internationale communicatie neutraler dan nationale of volkstaal. Het Esperanto is niet verbonden aan welke nationale of volkscultuur dan ook en dat is een groot voordeel voor een taal die een brugfunctie vervult tussen de diverse volkeren over de wereld. (Het Esperanto is echter geen taal zonder cultuur, maar heeft zijn eigen internationale cultuur.)

3) rechtvaardiger

Iedereen die het Esperanto leert, heeft een goede kans er een hoog niveau in te bereiken en later uit taalkundig oogpunt op gelijke voet met anderen te kunnen communiceren, onafhankelijk van de

taalachtergrond. Dit geldt voor alle volken, niet alleen de westerse. Ook wie Esperanto al spreekt, heeft een gelijke kans gehad er een hoog niveau in te halen (degenen die het Esperanto met de paplepel ingegoten hebben gekregen, spreken de taal over het algemeen niet beter dan degenen die de taal grondig bestudeerd hebben.) Dat geeft het Esperanto meer recht om de rol van internationale taal op zich te nemen dan de nationale talen, die enkelen zonder grote inspanning veel beter beheersen dan anderen, die ontzettend veel moeite moeten doen om een hoog niveau in die talen te bereiken.

Mijns inziens leren Chinezen Esperanto veel vlotter dan Europese talen. Chinezen die reeds Esperanto geleerd hebben, genieten zelfs een groot voordeel ten opzichte van anderen, wanneer ze Europese talen studeren.

Xiao Peiliang, China

Voor iedereen die aanvoelt dat gemak, neutraliteit en rechtvaardigheid belangrijke eigenschappen van een internationale taal zijn, kan het Esperanto buitengewoon interessant zijn. Het Engels is tegenwoordig de meest gangbare taal voor internationale communicatie. Maar wie weet, in de toekomst komen misschien meer en meer mensen tot de ontdekking hoe geschikt het Esperanto voor internationale communicatie is en gaan het Engels en het Esperanto misschien naast elkaar functioneren als grote internationale talen. Dat zou een uitkomst zijn voor al die miljoenen die maar heel moeizaam een hoog niveau in het Engels bereiken.

Ik ben een Iraanse student en studeer in Parijs voor een doctorstitel. Tijdens mijn studies heb ik altijd het Engels gebruikt en toen ik later naar Frankrijk kwam, ben ik Frans gaan leren. Ik heb ook het Esperanto geleerd, en ik moet toegeven dat het de enige taal is, naast mijn moedertaal dan, waarin ik me prettig voel; ik voel me thuis in geen enkele andere vreemde taal. Naar mijn

mening is het Esperanto uitermate geschikt, niet alleen voor Aziaten, maar voor alle mensen.

Behrouz Soroushian, Iran

Esperantocultuur

Er bestaan liedjes, films, poëzie, romans, novellen, tijdschriften, toneel, cabaret, chansons, rock, pop, rap enzovoorts in het Esperanto: er bestaat dus cultuur in het Esperanto. (Het woord 'cultuur' kan nog veel meer dan het bovenvermelde omvatten, maar hier beperken we ons tot de genoemde onderdelen.)

Al in het eerste Esperantoboekje stonden gedichten. Vanaf het begin merkte men al op hoe mooi, rijk en raak je je in het Esperanto kunt uitdrukken. Het is dan ook een taal waarin je je vrij voelt, onder andere vanwege de betrekkelijk vrije woordvolgorde en de mogelijkheid om nieuwe woorden te vormen met voor- en achtervoegsels.

Ik kwam erachter hoe bijzonder de taal is voor het schrijven van liedteksten en ik besloot ermee door te gaan vanwege het plezier om in deze taal te schrijven.

Martin Wiese,
zanger van de muziekgroepen *Persone*
en *Martin & la talpoj*

Jaarlijks verschijnen er talrijke nieuwe boeken in het Esperanto

Ieder jaar verschijnen ook veel nieuwe liedjes in het Esperanto en worden er cd's van allerhande artiesten uitgegeven. Op het internet kun je luisteren naar Esperantoradio of uitzendingen ophalen. Van tijd tot tijd zijn er culturele festivals waarop je kunt genieten van de veelzijdigheid van de Esperantocultuur. Wil je Esperantomuziek beluisteren, ga dan naar www.vinilkosmo.com.

Kanti in het Esperanto: als cantar in het Portugees en leuker dan singing in het Engels.

Rogener Pavinski, uit Brazilië,
zanger van de rockgroep *Supernova*

Esperanto vervult ook een brugfunctie tussen nationale of volksculturen. Een voorbeeld vormen de duizenden boeken die uit nationale of volkstalen in het Esperanto zijn vertaald. Daaronder zijn zowel grote klassieke werken als onbekende literaire 'parels' die oorspronkelijk in kleine talen zijn geschreven.

Er is een overvloed aan tijdschriften in het Esperanto met een keur aan onderwerpen voor diverse doelgroepen. Twee daarvan zijn *Monato* en *Beletra Almanako*:

zij beschrijven aan den lijve ondervinden.

Beletra Almanako is een letterkundig tijdschrift met rubrieken voor poëzie, al dan niet fictief proza, essays, recensies, toneel enzovoorts, oorspronkelijk geschreven of vertaald.

Goed om te weten

De Esperantogemeenschap staat vierkant achter de ideeën taaldiversiteit, taalrechten en dergelijke. Elke taal is immers waardevol en het is van belang dat de grote talen de lokale en minderheidstalen niet verdringen.

Niet alleen voor kinderen, maar ook voor volwassenen is Esperanto leren een goede voorbereiding op het leren van andere vreemde talen. Die leer je namelijk vlotter als je al Esperanto spreekt. Bovendien zijn degenen die Esperanto leren eerder geneigd om ook andere talen te leren.

Het Esperanto is niet volmaakt. Het is noch volkomen neutraal noch volkomen rechtvaardig. Toch is het, naar onze bevinding, onpartijdiger en rechtvaardiger dan de nationale talen als het gaat om internationale communicatie.

Het Esperanto is geen nationale taal, heeft niet hetzelfde doel of dezelfde rol, het criterium voor de kwaliteit is dus niet in hoeverre het in staat is hetzelfde te doen als de nationale talen, maar in hoeverre het zijn eigen rol vervult: bemiddelen tussen de volken.

Uit het boek *La Bona Lingvo* (De Goede Taal) van Claude Piron

2. Overzicht van de taal Esperanto

Hier geven we een kort overzicht van de taal Esperanto. Het zou te veel plaats vergen om de hele taal te beschrijven, dus beperken we ons tot de letters, woorden en woordvorming. (Voor een overzicht van de hele grammatica, cursussen, oefeningen en woordenlijsten, kunnen we de meertalige website www.lernu.net aanbevelen.)

Letters en uitspraak

Het Esperanto kent 28 letters, waarvan er 5 klinkers zijn:

a b c ĉ d e f g ĝ h ĥ i j k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z

Een groot voordeel is dat elke letter vrijwel hetzelfde wordt uitgesproken in alle woorden, en dat we de woorden net zo schrijven als we ze uitspreken. Dus, als je weet hoe een woord uitgesproken wordt, dan kun je het ook spellen. De klemtoon ligt steeds op de voorlaatste lettergreep, bijvoorbeeld: *hundo*, *internacia*, *floro*, *familio*.

Woorden

De woordstammen in het Esperanto komen uit verschillende talen, zo'n 75% uit Romaanse, ongeveer 20% uit Germaanse en ongeveer 5% uit andere talen. Zamenhof heeft woordstammen uitgezocht die in de grote Europese talen al bekend zijn. Hier volgen een paar voorbeelden:

- ♦ uit het Latijn: *sed*, *tamen*, *okulo*, *akvo* (maar, toch, oog, water)
- ♦ uit het Frans: *dimanĉo*, *fermi*, *ĉevalo*, *butiko* (zondag, dichtdoen, paard, winkel)
- ♦ uit het Italiaans: *ĉielo*, *fari*, *voĉo* (hemel, maken, stem)
- ♦ uit verschillende Romaanse talen: *facila*, *fero*, *tra*, *verda* (gemakkelijk, ijzer, door, groen)
- ♦ uit het Duits: *baldaŭ*, *bedaŭri*, *jaro*, *nur* (spoedig, betreuren, jaar, slechts)
- ♦ uit het Engels: *birdo*, *suno*, *ŝarko*, *teamo* (vogel, zon, haai, team)
- ♦ uit verschillende Germaanse talen: *bildo*, *fremda*, *halti*, *ofta* (afbeelding, vreemd, stoppen, frequent)

In het Esperanto komen veel woorden niet als stamwoord voor, maar als samenstelling. Zo is er geen stamwoord voor het begrip 'mes', maar wordt de stam *tranĉ-* gebruikt (uit het begrip *tranĉi* (snijden)) met het achtervoegsel *-il-*, dat een werktuig aanduidt, en de uitgang *-o* dat een zelfstandig naamwoord aanduidt; dit wordt samengevoegd tot *tranĉilo*. Andere voorbeelden met het achtervoegsel *-il-* zijn: *tondilo* (schaar), *ŝraŭbilo* (schroevendraaier), *skribilo* (pen), *retumilo* (webverkenner), *ludilo* ((een stuk) speelgoed).

Uitgangen

Iets interessants aan het Esperanto is het bestaan van bepaalde woorduitgangen die zijn toe te passen op elk stamwoord.

Als we bijvoorbeeld de stam *somer-* (zomer) nemen en er de uitgang *o* aan toevoegen (voor het zelfstandig naamwoord) dan krijgen we *somero* (zomer), maar voegen we er een *a* aan toe (voor een bijvoeglijk naamwoord), dan wordt het woord *somera* (zomers) en toevoeging van *e* (voor het bijwoord) geeft het woord *somere* ('s zomers). De uitgang *j* staat voor het meervoud: *la someroj* (de zomers).

En Italio estas varmaj someroj. In Italië zijn er warme zomers.
Somere mi ŝatas bicikli. In de zomer zit ik graag op de fiets.
Kia bela somera robo. Wat een prachtige zomerjurk.

-o om zelfstandige naamwoorden aan te geven: Een zelfstandig naamwoord is de naam voor personen of zaken. Het geeft antwoord op de vraag "Wat is dat?" of "Wie is hij/zij?". Bijvoorbeeld: *homo*, *ideo*, *nomo*, *domo* (mens, idee, naam, huis).

-a om bijvoeglijke naamwoorden aan te geven: Een bijvoeglijk naamwoord beschrijft een zelfstandig naamwoord. Het geeft antwoord op de vraag "Hoe ziet dat eruit?" of "Hoe is hij/zij?". Bijvoorbeeld: *bela*, *bona*, *longa*, *varma*, *interesa* (mooi, goed, lang, warm, interessant).

-e om bijwoorden aan te geven: Bijwoorden beschrijven een werkwoord, bijvoeglijk naamwoord, een ander bijwoord of een hele zin. Bijvoorbeeld: *Ŝi kantas bele.* Zij zingt mooi. (Er bestaan ook bijwoorden zonder de uitgang *-e*, de zogenaamde 'oorspronkelijke' bijwoorden.)

-j om het meervoud aan te geven: Een meervoud betekent dat het om meer dan één persoon of zaak gaat. Bijv.: *homoj*, *ideoj*, *grandaj domoj*, *varmaj someroj* (mensen, ideeën, grote huizen, warme zomers).

-n om het lijdend voorwerp aan te geven: Een lijdend voorwerp geeft antwoord op de vraag: "Wat wordt door het onderwerp behandeld?" Bijvoorbeeld in de zin *Ŝi amas lin* (Zij houdt van hem) is *lin* het lijdend voorwerp.

-i, -is, -as, -os, -us, -u voor werkwoordsvormen: De uitgangen die werkwoorden kunnen hebben zijn:

- ♦ **-i** voor het hele werkwoord (infinitief), bijv.: *vidi*, *kanti*, *ridi* (zien, zingen, lachen)
- ♦ **-is** voor de verleden tijd, bijv.: *vidis*, *kantis*, *ridis* (zag(en), zong(en), lachte(n))
- ♦ **-as** voor de tegenwoordige tijd, bijv.: *vidas*, *kantas*, *ridas* (zie(n), zing(en), lach(en))
- ♦ **-os** voor de toekomstige tijd, bijv.: *vidos*, *kantos*, *ridos* (ga(an) zien, zingen, lachen)
- ♦ **-us** voor de voorwaardelijke wijs, bijv.: *vidus*, *kantus*, *ridus* (zou(den) zien, zingen, lachen)
- ♦ **-u** voor de gebiedende wijs, bijv.: *vidu*, *kantu*, *ridu* (zie!, zing!, lach!)

Deze uitgangen gelden voor alle werkwoorden en daarom kent het Esperanto geen onregelmatige werkwoorden. Wel zo handig, nietwaar?

Vanwege de voor- en achtervoegsels in het Esperanto (die de Esperantoleerling al kent) is het een relatief eenvoudige taak om de nieuwe woorden in die taal te leren. Maar voor de leerling Engels gaat het iets minder makkelijk ... Kijk maar:

Woordvorming

Eenzelfde woordstam kan in het Esperanto meerdere woorden opleveren in combinatie met verschillende voor- en achtervoegsels en uitgangen. Dat heeft tot gevolg dat je minder woorden hoeft te leren dan in andere talen, omdat je gemakkelijk zelf woorden kan vormen door gebruik te maken van voor- en achtervoegsels.

Een van de mogelijkheden is de diverse uitgangen te benutten:

Van *interes* maken we *intereso* (belang(stelling)), *interesoj* (interesses), *interesa* of *interese* (interessant), *interesi* (interesseren).

Met behulp van voor- en achtervoegsels kun je van één woordstam meerdere woorden maken. Er bestaan 10 voorvoegsels en 32 achtervoegsels in het Esperanto. Hier volgen enkele voorbeelden:

- ◆ **mal-** geeft een tegenstelling aan: *bona* – *malbona* (goed – slecht), *juna* – *maljuna* (jong – oud), *fermi* – *malfermi* (dichtdoen – openen)
- ◆ **-ej-** geeft een plaats aan: *lerni* – *lernejo* (leren – school), *logi* – *logejo* (wonen – woning), *vendi* – *vendejo* (verkopen – winkel)
- ◆ **-in-** geeft een vrouwelijke vorm aan: *knabo* – *knabino* (jongen – meisje), *frato* – *fratino* (broer – zus), *viro* – *virino* (man – vrouw)
- ◆ **-ul-** geeft een persoon aan: *juna* – *junulo* (jong – jongere), *grava* – *gravulo* (belangrijk – vooraanstaand persoon), *stulta* – *stultulo* (dom – domoor)

Het systeem van voor- en achtervoegsels in het Esperanto is een van de grootste vondsten van Zamenhof.

John Wells,
professor in de klankleer

In zijn boek *Taalkundige aspecten van het Esperanto* trekt prof. Wells een opmerkelijke vergelijking tussen het aanleren van Engels en Esperanto. Daarbij gaat hij ervan uit dat twee leerlingen, die al basiskennis hebben van het Engels respectievelijk het Esperanto, het woord *manĝi* (eten) met aanverwante woorden gaan leren.

Esperanto	Engels	Nederlands
<i>manĝi</i>	<i>to eat</i>	<i>eten</i>
<i>manĝas</i>	<i>eats</i>	<i>eet</i>
<i>manĝis</i>	<i>ate</i>	<i>at</i>
<i>manĝos</i>	<i>will eat</i>	<i>zal eten</i>
<i>manĝo</i>	<i>a meal</i>	<i>maaltijd</i>
<i>manĝaĵo</i>	<i>food</i>	<i>voedsel</i>
<i>manĝado</i>	<i>eating</i>	<i>het eten (bezigheid)</i>
<i>manĝejo</i>	<i>dining room</i>	<i>eetzaal</i>
<i>manĝujo</i>	<i>food container</i>	<i>bewaarblik voor voedsel</i>
<i>manĝiloj</i>	<i>cutlery</i>	<i>bestek</i>
<i>manĝebla</i>	<i>edible</i>	<i>eetbaar</i>
<i>manĝinda</i>	<i>good to eat</i>	<i>smakelijk</i>
<i>manĝeti</i>	<i>to nibble</i>	<i>peuzelen</i>
<i>manĝegi</i>	<i>to gorge</i>	<i>schrokken</i>
<i>manĝaĉi</i>	<i>to eat like a pig</i>	<i>onsmakelijk eten</i>
<i>manĝema</i>	<i>hungry</i>	<i>eetlustig</i>
<i>manĝanto</i>	<i>eater</i>	<i>eter</i>

De Esperantoleerling kent de woorden uit het bovenstaande voorbeeld vrijwel meteen, omdat ze samenstellingen zijn van de woordstam *manĝ-*, uitgangen en diverse voor- en achtervoegsels die de leerling al in z'n mars heeft. Daarentegen moet de leerling Engels hard blokken om al die woorden van buiten te leren en te weten hoe ze uitgesproken en gespeld moeten worden. Een vergelijkbaar voorbeeld zouden we kunnen aanhalen voor heel wat basiswoorden die nodig zijn voor internationale communicatie. Nu kun je dus wel begrijpen waarom het Esperanto zoveel vlotter te leren is dan bijvoorbeeld het Engels als vreemde taal.

Een paar zinnen in het Esperanto

Saluton! – Hallo!
Bonan tagon! – Goedendag!
Kiel vi nomiĝas? – Hoe heet je?
Mia nomo estas ... – Mijn naam is ...
Kiel vi fartas? – Hoe gaat het ermee?
Mi fartas bone. – Met mij gaat het goed.
Kie vi loĝas? – Waar woon je?
Mi loĝas en ... – Ik woon in ...
Mi ĝojas renkonti vin. – Fijn om kennis met je te maken.
Ankaŭ mi! – Ik ook!
Bonege! – Uitstekend!

Wil je luisteren naar gesproken Esperanto, dan kunnen we je de website van Radio Verda aanbevelen, www.radioverda.com. Een overzicht van Esperanto-uitzendingen uit de hele wereld staat op www.podkastaro.org.

Het rijk geïllustreerde leerboek *Esperanto via de directe methode* van Stano Marček is in veel talen verschenen. Informatie is te verkrijgen op de webpagina www.ikso.net/stano.marcek.

3. Eigen ervaringen met het Esperanto

Hier volgen enkele persoonlijke belevenissen van mensen die het Esperanto veel gebruiken.

IK VOEL ME DEEL VAN EEN WERELDWIJDE GEMEENSCHAP

Naam: Erin Piatieski

Land: Verenigde Staten

Beroep: machine-
bouwkundig ingenieur

**In de Esperantobeweging
o.a.:**

- ◆ lid van de werkgroep lernu.net

Ik ben Esperanto op het gymnasium gaan leren, omdat ik hoorde dat het Esperanto een gemakkelijke taal is en daarom dacht ik dat het Esperanto mijn enige kans was om een vreemde taal vloeiend te leren spreken. Ik ontdekte dat vrienden en verwanten die een taalcursus hadden gevolgd, haast nooit die taal konden spreken, zelfs niet op elementair niveau. Dus begon ik Esperanto te leren in de hoop dat het mij naar de wereld van de vreemde talen zou leiden. Ik kon me er toen geen voorstelling van maken wat ik later allemaal met de taal zou kunnen gaan doen; ik wilde eenvoudig een vreemde taal leren, om te kunnen zeggen dat ik meer dan één taal spreek.

Ondanks dit eenvoudige voornemen is het Esperanto een belangrijk deel van mijn leven geworden. Ik heb nu een vriend uit Italië, met wie ik alleen Esperanto spreek. In dat opzicht is het Esperanto voor mij een heel gewone zaak geworden. Ik gebruik het niet alleen om met mensen uit andere landen te spreken, maar ook om over het weer te praten, over de actuele politiek te discussiëren, en om te vragen of er nog genoeg eieren in de koelkast zijn om pannenkoeken te bakken. Maar het Esperanto heeft mij niet alleen aan een liefdesrelatie geholpen, het heeft ook mijn kijk op de wereld veranderd. Velen stellen dat je met mensen over de hele wereld in het Engels kunt praten, en dat is ook zo. Weinig mensen weten echter dat dit even goed met het Esperanto kan. Ik heb ontdekt dat er voor internationale communicatie grote verschillen bestaan tussen het gebruik van het Engels en van het Esperanto. Ik heb het gevoel dat door het gebruik van Esperanto sprekers op gelijke hoogte geplaatst worden, niet alleen uit taalkundig oogpunt, maar ook sociaal.

Met Esperanto voelt het alsof ik bijna overal in de wereld 'onbekende vrienden' heb. Als ik op reis ben, hetzij voor mijn werk hetzij voor vakantie, kan ik haast altijd ter plaatse een esperantist vinden die ik kan ontmoeten. In een land waar ik nooit eerder geweest ben, betekent dit dat ik me al na de eerste avond niet meer een vreemde voel in het nieuwe land. Ik heb een gemeenschappelijke taal waarmee ik gemakkelijk met de anderen kan spreken; ik hoef me geen zorgen te maken of ik het menu in een restaurant kan ontcijferen, of dat ik de gebruiken ken, want daarin word ik door de esperantisten van die plaats wegwijs gemaakt. Daardoor voel ik me deelgenote van een wereldwijde gemeenschap, niet als Amerikaanse, maar als esperantiste.

AL ZEVEN JAAR IS ESPERANTO MIJN VOORNAAMSTE BEZIGHEID

Naam: Katalin Kováts

Land: Nederland/Hongarije

Beroep: lerares en
webredactrice

**In de Esperantobeweging
o.a.:**

- ◆ initiatiefneemster en redactrice van *www.edukado.net*
- ◆ zeer gewaardeerde lerares en didactica

Toen ik in verwachting was van mijn eerste kind en lange tijd in het ziekenhuis lag, kreeg ik in de laatste weken opeens een ingeving over het Esperanto, waarover ik al meerdere keren in mijn leven gehoord had, en ik vroeg mijn man voor mij een leerboek en woordenboek op de kop te tikken. *30 nap alatt eszperantóul* (Esperanto in 30 dagen) was de titel van het boek, dat ik grondig bestudeerde voor mijn eerste zoon geboren werd. Het was een groot plezier om, in die periode waarin ik uit de roulatie was, in een paar weken tijd een taal te leren tot communicatief niveau!

Ik leerde ook na de bevalling verder en begon al gauw zelf Esperantoles te geven op de school waar ik lerares wiskunde en Russisch was. Later zocht ik contact met esperantisten. Dat was in Hongarije geen probleem, daar waren en zijn immers veel gediplomeerde Esperantoleraren. Ook ik werd gediplomeerd en zo begon de 'groene taal' (dat is het Esperanto) een plaatsje in ons leven in te nemen. In dat van mij en van het hele gezin. Daarmee kregen we de kans om te reizen, ik liep stage in een Esperantocentrum in Zwitserland, gaf les in Frankrijk, later gaf ik successievelijk cursussen in tientallen landen in Europa. Bij tijd en wijle had ik ook gelegenheid in de Verenigde Staten, Australië en Afrika les te geven. Mijn kinderen kregen – in tegenstelling tot klasgenoten – vrienden in tal van landen, wat hun wereldbeeld aanzienlijk verruimd heeft, net als hun openheid voor andere culturen en talen.

VOORAL DE CULTURELE KANT VAN HET ESPERANTO SPREEKT MIJ AAN

Naam: Rogener Pavinski

Land: Brazilië

Beroep: filmproducent en muzikant

In de Esperantobeweging

o.a.:

- ◆ muzikant in de rockgroep Supernova
- ◆ hoofdproducent van de film *Esperanto estas ...*
- ◆ bestuurslid van TEJO

In 2005 nam ik deel aan een wedstrijd van TEJO (Wereldorganisatie van Jonge Esperantisten) en kreeg ik een toelage om naar het jongerencongres in Polen te reizen. Die kans heb ik aangegrepen en in één maand tijd heb ik vier Esperanto-evenementen in vier verschillende landen meegemaakt. Voor het eerst op een buitenlandse reis was dat voor mij een onvergetelijk avontuur!

Voor al de culturele kant van het Esperanto spreekt mij aan en ik had altijd al muziek in het Esperanto willen maken. Dus begon ik met vrienden aan liedjes te werken en het resultaat was een rockgroep en een plaat met de naam Supernova, uitgebracht in 2006 bij de platenmaatschappij Vinilkosmo in Frankrijk. Ook beroepshalve houd ik me met Esperanto bezig. Een van de grootste projecten waaraan ik tot nu toe heb meegewerkt is de internationale samenwerking voor de informatieve film *Esperanto estas ...*, waarvan ik de montage heb uitgevoerd. Ook een muziekvideo voor Supernova en verschillende andere soorten filmpjes heb ik gemaakt en dat doe ik nog steeds.

ESPERANTO HEEFT MIJ TOT WERELDBURGER GEMAAKT

Naam: Jean Codjo

Land: Canada/Benin

Beroep: leraar

In de Esperantobeweging o.a.:

- ◆ lid van de commissie Afrika
- ◆ redacteur van de nieuwsbrief *Esperanto in Afrika*

Esperanto ben ik door louter toeval gaan leren tijdens de politieke crisis in Benin (1988). Ik was toen van plan de Spaanse taal te leren, maar bij vergissing dacht ik dat Esperanto Spaans was. Ik begon te twijfelen, toen ik erachter kwam dat de taal te gemakkelijk was om voor Spaans door te kunnen gaan. Pas na die twijfel kwam ik tot het besef dat het eigenlijk om een internationale taal ging. Enkele weken lang leerde ik het Esperanto eerst door zelfstudie en later met hulp van een esperantist in Nederland via correspondentie.

Voor mij is het Esperanto een extra taal geworden waarmee ik met nieuwe vrienden in verschillende landen contact kan houden, ook met Spanjaarden. Op deze manier heb ik kennisgemaakt met mensen uit alle werelddelen, zelfs met mensen van wie de moedertaal voor mij tot dan toe geheel onbekend was. Daarnaast had het Esperanto invloed op mijn persoonlijk leven en beroepsleven, mijn mentaliteit, mijn manier van denken en mijn relatie met andere mensen, ongeacht het volk of de cultuur waartoe zij behoren.

Naderhand heb ik Duits geleerd, dankzij het Esperanto. Mijn allereerste correspondentie was een Duitse. Hoewel we onze briefwisseling in het Esperanto hielden, werd mijn interesse om haar taal te leren steeds groter. Ik wist ook dat bepaalde onderdelen van de grammatica, vooral de vierde naamval, lijken op die in het Duits. Het samenstellen van woorden om een ander woord te creëren lijkt ook op de woordsamenstelling in het Duits. Uiteindelijk besloot ik Duits te gaan leren tot op universitair niveau. Tegenwoordig geef ik beroepshalve onderwijs in talen, onder andere in het Duits. Naar andere culturen toe ben ik heel wat verdraagzamer geworden en ik stel me er meer voor open. Dankzij het Esperanto voel ik me een echte wereldburger.

DANKZIJ HET ESPERANTO

HEB IK VAAK KUNNEN GENIETEN VAN HARTELIJKE ONTMOETINGEN IN HET BUITENLAND

Naam: Satoo Reiko

Land: Japan

Na het einde van de Tweede Wereldoorlog begon mijn oudere broer het Latijnse schrift te leren. Terwijl mijn moeder hem daarbij begeleidde, vertelde ze mijn broer en mij over het Esperanto, dat zij in haar jeugd had geleerd. Om de een of andere reden maakten haar woorden diepe indruk en bleven ze me lange tijd bij. Ruim veertig jaar later las ik in een krant een artikel over het Esperanto. Het pakte me, want het deed me terugverlangen naar de goede tijd met mijn moeder. Zo kwam ik ertoe om deel te nemen aan de cursus, die toen in het buurthuis werd gegeven. Vol goede moed ging ik de cursusruimte binnen en begon Esperanto te leren, iedere woensdag van mei tot oktober, behalve in augustus. Direct na de cursus begon ik te corresponderen met een Bulgaarse en beleefde daar veel plezier aan. Niet lang daarna kreeg ik onverwachts een brief van een Tsjechische die wilde corresponderen. In 1995, toen ik met mijn man op reis was in Oost-Europa, ontmoette ik haar en haar man in Praag. Dat was een hartverwarmende ervaring die niet in woorden uit te drukken is. Dankzij het Esperanto en esperantisten heb ik in het buitenland vaak kunnen genieten van een aangename reis met hartelijke contacten.

ESPERANTOSTUDIE HEEFT ME NAAR EEN NIEUW WERELDDEEL GEBRACHT

Naam: Russ Williams

Land: Polen/Verenigde Staten

Beroepen: vertaler en leraar

In de Esperanto-beweging o.a.:

- ◆ actief betrokken bij lernu.net en andere projecten
- ◆ diverse vertaalprojecten

In april 2003 besloot ik impulsief met enkele collega's voor de lol een plantaal te leren. Na wat interessante dagen bezig te zijn geweest met de plantaal Lojban, bedachten twee van ons: "Nou, Lojban doet toch wel wat moeilijk aan en waarschijnlijk spreekt maar een handjevol mensen die taal. Misschien kunnen we het Esperanto eens onder de loep nemen? Naar het schijnt is die taal gemakkelijker en heeft het meer sprekers." Een beetje zoeken op internet bevestigde dat en moedigde me aan om te lezen over de interessante geschiedenis, cultuur en literatuur van het Esperanto. Ik merkte dat het Esperanto me niet alleen trok als leuk bezig zijn met een elegante grammatica. Politieke gebeurtenissen in 2003 brachten me ertoe na te denken over vrede, verdraagzaamheid, beter wederzijds begrip, internationale verhoudingen enzovoorts. Intuïtief voelde ik aan dat het leren van het Esperanto een belangrijke beslissing zou worden in mijn leven, maar ik kon me totaal niet voorstellen dat ik vanwege het Esperanto in een ander werelddeel zou gaan wonen.

Om een lang verhaal kort te maken, tussen 2003 en 2005 heb ik aan verschillende Esperanto-ontmoetingen over de hele wereld deelgenomen, maakte ik kennis met een aantrekkelijke Poolse, verhuisde ik naar Wrocław, Polen, en nu wonen Anna en ik daar als verloofden en gebruiken het Esperanto elke dag als thuistaal. Ik ben Pools aan het leren, wat stukken moeilijker is dan Esperanto, maar mijn kennis van het Esperanto als tweede taal helpt bij het leren van andere talen en dat geeft zelfvertrouwen bij talenstudie. Wat een geluk dat ik in 2003 met mijn collega's half voor de grap over plantalen kwam te spreken.

ESPERANTO LEVERT MIJ INTERNATIONALE VRIENDSCHAP OP

Naam: Li Jianhua

Land: China

Beroep: journalist

In de Esperantobeweging o.a.:

- ◆ werkzaam voor het tijdschrift *El Popola Ĉinio*

Esperanto ben ik begonnen te leren op de Chinese Universiteit van Communicatiewetenschappen in de herfst van 2003. Een jaar later werkte ik als vrijwilliger en als gids tijdens het 89ste Wereldcongres Esperanto in Peking. Na het behalen van mijn universitaire diploma ging ik in juli 2005 op de redactie van *El Popola Ĉinio* werken. Tijdens mijn werk had ik vaak contact met buitenlandse Esperantosprekers. Die communicatie bezorgde mij internationale vriendschap. Een van mijn vrienden is Povilas Jegorovas uit Litouwen, die mij uitnodigde een lezing te houden op het Wereldcongres van Esperantjournalisten in Vilnius, de hoofdstad van Litouwen. Ik was bijzonder verheugd want zo heb ik mijn eerste buitenlandse reis beleefd en mijn eerste lezing op een dergelijk congres gehouden. Dankzij een toelage van de redactie van *El Popola Ĉinio* kon ik het congres bijwonen. Dat zorgde eveneens voor twee nieuwe ervaringen in mijn leven: het was daar de eerste keer dat ik met buitenlandse vooraanstaande personen sprak (de parlamentsvoorzitter van Litouwen en de burgemeester van Vilnius zaten aan het banket en door bemiddeling van dhr. Jegorovas kon ik met hen spreken); en het was de eerste keer dat ik bij de opnamen van een tv-programma aanwezig was. Aan dit congres heb ik veel vrienden en een hechte vriendschap overgehouden; dat zal me altijd bijblijven.

IK WAS LAAIEND ENTHOUSIAST OVER DE LOGICA DIE INHERENT IS AAN HET ESPERANTO

Naam: Zsófia Kóródy

Land: Duitsland/Hongarije

Beroep: gediplomeerd Esperantolerares

In de Esperantobeweging o.a.:

- ◆ bestuurslid van de Internationale Bond van Esperantolerares
- ◆ voorzitter van de Vereniging van Duitse Esperantolerares

Op een universiteit in Boedapest studeerde ik taalkunde en ik ben met de Esperantostudie alleen begonnen omdat ik wilde zien wat een gecreëerde taal, een zogenaamde plantaal, inhoudt en hoe die werkt. Ik was laaiend enthousiast over de opbouw, de logica die inherent is aan het Esperanto. Maar een simpele analyse van de taal was voor mij nog niet genoeg en dus ging ik op zoek naar sprekers, de bruikbaarheid van die taal. Een nieuwe wereld ging voor mij open: ik leerde veel mensen kennen, vrienden in de hele wereld, en via hen maakte ik kennis met onbekende landen, steden, culturen en gewoonten. Daarop besloot ik Esperantolerares te worden en mijn leven hieraan te wijden. Door mijn werk wilde ik steeds meer mensen kennis laten maken met dit wonderbaarlijke communicatiemiddel dat mensen met elkaar verbindt.

Al meer dan dertig jaar geef ik les in verschillende talen waaronder Esperanto, zowel op scholen als in allerlei cursussen. Het is heel interessant om de resultaten van mijn leerlingen qua talen te vergelijken en te zien hoeveel sneller ze het Esperanto beginnen te gebruiken en dat ze al na korte tijd in deze taal een gesprek kunnen voeren en snel vrienden vinden in allerlei landen. Sinds 2003 woon

en werk ik in de Duitse stad Herzberg am Harz, waar ook mijn activiteiten in het onderwijs ertoe bijdroegen, dat het Esperanto een keuzevak werd op de scholen en een contacttaal werd voor de contacten met partnersteden. Vanwege de ruime toepassing van het Esperanto in de stad, heeft de gemeenteraad in 2006 aan de stadsnaam een bijnaam toegevoegd: 'Herzberg am Harz – la Esperanto-urbo' (Herzberg am Harz – de Esperantostad).

ESPERANTO IS EEN DEEL VAN MIJN DAGELIJKSE LEVEN

Naam: Renato Corsetti

Land: Italië

Beroep: emeritus hoogleraar psycholinguïstiek

In de Esperantobeweging o.a.:

- ◆ voormalig voorzitter van TEJO en UEA
- ◆ lid van de Esperantoacademie

Ik heb het Esperanto geleerd toen ik nog betrekkelijk jong was, ongeveer 20 jaar, uit belangstelling voor talen. In die tijd leerde ik zelfstandig Swahili of Urdu, gewoon uit plezier om meer talen te leren. Het Esperanto heb ik mij zelf eigen gemaakt uit een leerboek, dat ik ergens gevonden had. De overige talen heb ik slechts oppervlakkig geleerd en ik begreep in grote lijnen hoe deze talen in elkaar steken. Maar ik bleef geen esperantist voor de taal zelf en de wonderbaarlijke eigenschappen ervan. Nee, het ging me om de politieke betekenis van het Esperanto. Alle mensen en volken zijn gelijkwaardig, elke cultuur heeft iets waardevols in zich, en als je op zoek bent naar een echt internationale taal, dan kom je al gauw op het Esperanto uit.

Later kwamen er nog andere elementen bij in mijn Esperantoleven, want ik trouwde met een Engelse esperantiste en nog steeds spreken we thuis Esperanto. We hebben twee zonen, allebei inmiddels volwassen, die Esperanto spreken naast Italiaans en Engels. Het Esperanto is dus een deel van mijn dagelijkse leven, als we iets bij de lokale supermarkt gaan kopen of als we koken of plezier hebben. Ik wil er alleen aan toevoegen waarom ik nog steeds in het Esperanto spreek met mijn vrouw, ondanks dat zij na dertig jaar heel goed Italiaans spreekt en ik even lang steeds ook het Engels heb gebruikt voor allerlei doeleinden. Onder ons spreken wij Esperanto, gewoon omdat dit het natuurlijkste aanvoelt en ons het best ligt.

HET ESPERANTO HEEFT MIJN BELANGSTELLING VOOR ANDERE LANDEN EN CULTUREN ENORM VERSTERKT

Naam: Marcos Cramer

Land: Duitsland

Beroep: promovendus in de logica

In de Esperantobeweging o.a.:

- ◆ redacteur van een blad over de jongeren-Esperantobeweging
- ◆ schrijver voor Wikipedia in het Esperanto

Als zestienjarige begon ik Esperanto te leren uit interesse voor de grammatica van een gemakkelijke plantaal. Meteen aan het begin van de studie kreeg ik ook belangstelling voor de idealen van het Esperanto, namelijk de internationaliteit en de gelijkgerechtigdheid, die belangrijke factoren waren om de studie voort te zetten. Aanvankelijk leerde ik Esperanto uit een leerboekje, later gebruikte ik de taal op het internet en al na negen maanden nam ik voor het eerst deel aan een internationale ontmoetingsweek van Esperantojongeren, waar ik het spreken goed in praktijk kon brengen.

Nu gebruik ik het Esperanto vrijwel dagelijks op internet, waar ik contact heb met mensen uit allerlei werelddelen. Daarnaast neem ik regelmatig deel aan internationale jongerenevenementen waar het Esperanto gebruikt wordt, en soms gebruik ik de logeerdienst *Pasporta Servo* om goedkoop te kunnen reizen en in directer contact met de lokale bevolking te komen. Het Esperanto heeft mijn belangstelling voor andere landen en culturen enorm versterkt, alsmede mijn interesse voor andere talen. Door deze taal leerde ik mijn half Russische vrouw en veel goede vrienden uit allerlei landen kennen.

HET ESPERANTO OPENDE VOOR MIJ EEN NIEUW PERSPECTIEF

Naam: Trinh Hong Hanh

Land: Vietnam

Beroep: werkzaam in de handel

In de Esperantobeweging o.a.:

- ◆ bestuurslid van de Vietnamese Organisatie van Jonge Esperantisten

Op een dag, bij mijn vriendin thuis, kwam ik haar buurvrouw tegen, van wie ik voor het eerst over het Esperanto hoorde, en meteen kwamen er allerlei vragen in mij op: Wat is het Esperanto voor taal? Van wie is die taal eigenlijk? Lijkt het op het Engels? Is het echt gemakkelijk te leren? enz. Om zelf een antwoord op al die vragen te vinden, besloot ik de taal te gaan leren op een beginnerscursus Esperanto in Hanoi. De cursus werd gegeven door een bekwame docent. Naast de taalles bracht hij ook de interne idee van het Esperanto aan me over en rijkte praktische ervaringen in het organiseren van de beweging. Hij gaf ons zelf leiding en moedigde ons aan om mee te helpen aan het tweede Aziatische Esperantocongres in augustus 1999 in Hanoi.

Wat een verrassing! Slechts 6 maanden, 3 keer per week, hadden we les gehad en daar konden we al het nodige en mogelijke mee doen om het tweede Aziatische Esperantocongres tot een succes te maken. En hoe schitterend mooi! Alle toenmalige deelnemers aan de beginnerscursus vormden de kern van onze jonge Esperantobeweging. Velen hielpen niet alleen mee, maar namen ook een belangrijke verantwoordelijkheid voor pasopgerichte Esperanto-organisaties op zich. Het Esperanto opende voor mij een nieuw perspectief en bracht erkenning. Mijn liefde voor het Esperanto en de beweging groeien onophoudelijk door. Ik ben heel gelukkig met mijn vooruitgang en des te meer met de groei van onze jonge Esperantobeweging in Vietnam.

ESPERANTO IS OOK IN DORPEN ZONDER ELEKTRICITEIT TE VINDEN

Naam: Vladka Chvátalová

Land: Tsjechië (werkt sinds 2004 in België)

Beroep: vertaalster

In de Esperantobeweging o.a.:

◆ voormalig algemeen secretaris van TEJO

Ik ben als dertienjarig meisje Esperanto gaan leren uit een leerboek dat ik bij mijn oma vond. In die tijd was Tsjecho-Slowakije een vrij gesloten land, van waaruit je niet gemakkelijk op reis kon gaan, en ik wilde ten minste corresponderen met buitenlanders, natuurlijk het liefst uit exotische landen. Na een schriftelijke cursus Esperanto kwam ik erachter dat er een georganiseerde beweging rondom de taal bestaat, en ik sloot me snel aan bij de Tsjechische Esperantjongeren. Zo is mijn meerjarige 'reis door Esperantoland' begonnen, waarop ik vertegenwoordigers van verschillende culturen, ideologieën en opvattingen ben tegengekomen – wat een goede leerschool voor het leven!

Dankzij de ILEI-conferentie (zie ook blz. 7) die in 2008 in Benin (Afrika) werd gehouden, ging voor mij een geheel nieuwe wereld open, die ik nu beter probeer te begrijpen en waar ik mij graag sterk maak voor nieuwe projecten om in ieder geval enkelen te helpen, die de hulp goed kunnen gebruiken. Het is ongelooflijk hoeveel uiterst goede en enthousiaste Esperantosprekers je kunt vinden in dorpen zonder elektriciteit, bijvoorbeeld in het Zuid-Togolese Klévé! Wij Esperantosprekers vormen een netwerk van mensen, vrij goed georganiseerd, waarmee we het leven van (een paar) anderen zouden kunnen veranderen, onder andere door het bevorderen van onderwijs en een goede gezondheid van kinderen in arme landen. Dat probeer ik sinds 2008 te doen in samenwerking met een Benins weeshuis in de stad Lokossa, waar ook veel esperantisten wonen. Er bestaat geen betere beloning dan de glimlach van een kind dat snel genezen kon worden of een opleiding op school kon krijgen dankzij onze hulp.

ESPERANTO MAAKT INTERNATIONALE UITWISSELINGEN EEN STUK GEMAKKELIJKER

Naam: Kong Kil-yoon

Land: Zuid-Korea

Ik ben toevallig in aanraking gekomen met het Esperanto. In de winter was ik een televisieprogramma aan het volgen, waarin een wat oudere persoon Esperanto leerde in een cursus. De woorden "Esperanto, een internationale taal" trokken mijn aandacht. Toch vergat ik deze woorden meteen weer. Op de eerste dag dat ik mijn studie aan de universiteit begon, kwam ik het woord Esperanto opnieuw tegen op een affiche, dat de leden van de Esperantoclub op de universiteit hadden opgehangen om nieuwe leden te werven. Zo heb ik me aangemeld voor de cursus. Nadat ik de grammatica begrepen had, begon ik te

corresponderen met esperantisten uit andere landen. Om mijn vaardigheid in het Esperanto te vergroten, vroeg ik een Japanse esperantiste de fouten in mijn brieven te verbeteren. Ze heeft me geholpen om niet alleen mijn taalniveau op te krikken, maar ook om de Esperantowereld te begrijpen. Tot nu toe heb ik met deze taal honderden Esperantovrienden over de hele wereld gemaakt. Door met hen te blijven corresponderen en gesprekken te voeren, begin ik het doel van het Esperanto te begrijpen. Internationale contacten en uitwisselingen zijn bijzonder interessant en het Esperanto maakt dat een stuk gemakkelijker.

VOOR MIJ IS HET ESPERANTO EEN BRON VAN INSPIRATIE

Naam: Hokan Lundberg

Land: Zweden

Beroep: leraar aan een gymnasium

In de Esperantobeweging o.a.:

◆ een van de oprichters van E@I en lernu.net (zie blz. 7)

◆ coördinator van deze brochure

Op school had ik moeite met het leren van vreemde talen. Jarenlang worstelde ik met het Engels en het Duits, maar helaas bereikte ik nooit een goed resultaat. Toen ik 20 was kreeg ik zin om Esperanto te leren onder de invloed van de Deense schrijver Martinus. Ook op het Esperanto moest ik jarenlang blokken, maar het verschil was dat ik het gevoel had die taal ooit onder de knie te krijgen en beetje bij beetje bereikte ik een hoog niveau. Je kunt dus gerust stellen dat ik het levende bewijs ervan ben dat een persoon zonder talenknobbel toch goed Esperanto kan leren. Door deze ervaringen ben ik me op allerlei manieren gaan inzetten voor de taal.

Enkele jaren lang heb ik me volledig gewijd aan Esperantoprojecten, maar tegenwoordig doe ik dat alleen nog maar in mijn vrije tijd. Ook mijn vrouw Sonja is helemaal weg van het Esperanto. We hebben elkaar ontmoet op een TEJO-werkweek aan de Zwarte Zee in Bulgarije en sindsdien gebruiken we onderling het Esperanto. Sonja komt uit Servië en ik uit Zweden, dus fungeert het Esperanto als brugtaal tussen onze verschillende taalachtergronden. Met de kinderen spreekt zij Servisch en ik in het Esperanto. Op de kinderopvang en in de omgeving spreken ze Zweeds. Dit werkt heel goed. Het is verbluffend om te zien hoe snel kinderen van taal kunnen wisselen, afhankelijk van met wie ze spreken.

Voornamelijk om twee redenen hebben we besloten dat ik met onze kinderen Esperanto spreek: 1) Om te voorkomen dat het Zweeds een al te overheersende rol zou gaan spelen in verhouding tot het Servisch, zodat ze het Servisch niet alleen begrijpen, maar het ook actief kunnen gebruiken wanneer we op bezoek gaan bij grootouders en vrienden in Servië. 2) Omdat ik en mijn vrouw onderling het Esperanto willen blijven gebruiken en het dus een van onze gezinstalen is. Daar komt nog bij dat ik het heel leuk vind om Esperanto te gebruiken, vooral met mijn geliefden.

Zoals je in bovenstaande bijdragen hebt gemerkt, vinden enkelen hun levensgezel(lin) via het Esperanto. Is dat geen duidelijke aanwijzing dat je in het Esperanto ook gevoelens en liefde kunt verwoorden?

4. Zamenhof, de geestelijk vader van het Esperanto

Als kind zon Zamenhof op allerlei manieren om de mensheid te verenigen en tot vrede te brengen. Het scheppen van een internationale taal was een van die dromen en die heeft hij nooit opgegeven. In dit deel kom je te weten hoe hij op het idee van een nieuwe internationale taal is gekomen en hoe hij die vorm heeft gegeven.

Een jongen met een grote droom

In 1859 werd een Joodse jongen geboren die de naam Ludwik Lejzer Zamenhof kreeg. Hij groeide op in de kleine stad Białystok, waar Polen, Russen, Joden, Duitsers en een aantal Litouwers woonden, allen met hun eigen taal. Zamenhof merkte al vroeg op dat het niet boterde tussen die groepen en dat het ontbreken van een gemeenschappelijke taal regelmatig zorgde voor onderlinge misverstanden en ruzies. Die ervaringen maakten een sterke indruk op de jonge Ludoviko (de Esperantovorm voor Ludwik) en reeds als kind droomde hij van een gemeenschappelijke taal onder de verschillende groepen (naast alle moedertalen). Met een gemeenschappelijke taal zouden plaatsen als Białystok rustiger worden en zouden mensen de gelegenheid krijgen rechtstreeks met elkaar te praten om te proberen eventuele conflicten op te lossen voordat die zouden uitmonden in een echte ruzie.

Als ik geen Jood uit het getto was, zou de gedachte van vereniging van de mensheid óf totaal niet in mij zijn opgekomen, óf ze zou me nooit zo halsstarrig, levenslang in d'r greep hebben gehouden.

Zo schreef Zamenhof in een brief in 1905.

Misschien met een klassieke taal?

Zamenhof was ervan overtuigd dat het niet goed zou zijn als de gemeenschappelijke taal voor de verschillende bevolkingsgroepen zou toebehoren aan één van hen. Dat zou afgunst kunnen wekken bij de andere groepen en een groot voordeel kunnen opleveren voor degenen van wie het de moedertaal was. Op het gymnasium kreeg Zamenhof Latijn en Grieks en hij vroeg zich af of een van de klassieke talen te gebruiken was als internationale gemeenschappelijke taal. Na enige studie stelde hij echter vast dat ze niet bepaald vlot te leren zijn. Zelfs voor hem niet, terwijl hij toch al Russisch, Pools, Hebreeuws, Jiddisch, Duits en Frans sprak. Dus hoe zou het zijn voor andere mensen die geen grote belangstelling in het leren van vreemde talen hebben, en er ook niet veel ervaring mee hebben? Nee, de gemeenschappelijke internationale taal zou gemakkelijker te leren moeten zijn dan de klassieke talen, maar toch even onpartijdig als deze. Maar welke taal heeft deze eigenschappen?

Een 'kunstmatige taal'

Een neutrale taal, en tegelijkertijd gemakkelijk te leren. Kan dat wel? Een taal leren is immers nooit gemakkelijk en bestaat er wel iets op aarde wat volkomen neutraal is? Waarschijnlijk niet, maar dan kan een taal nog steeds gemakkelijker te leren en neutraler zijn dan andere talen.

Zamenhof dacht daar veel over na en kwam tot de slotsom dat een kunstmatige taal de beste oplossing zou zijn. Met de uitdrukking 'kunstmatige taal' doelde hij op een taal waarvan de basis door een of meerdere mensen gecreëerd is. Als gymnasiast begon Zamenhof al te experimenteren met het scheppen van een nieuwe taal, maar hij had vaak zijn twijfels of dat wel zou slagen. Ondanks alle twijfels kwam hij steeds terug op zijn droom van een gemeenschappelijke internationale taal en hij ging door met experimenteren met zijn 'kunstmatige taal', wat geleidelijk aan tot resultaat begon te leiden ...

Een gemakkelijke grammatica, maar wat te doen met alle woorden?

Toen hij aan het einde van het gymnasium Engels kreeg, werd Zamenhof geïnspireerd door de betrekkelijk eenvoudige grammatica van het Engels, in vergelijking tot de grammatica's van het Grieks en het Latijn; hij voelde aan dat je een taal kon hebben met een eenvoudige en doorzichtige grammatica. Hij begon de grammatica van zijn taal in wording te vereenvoudigen en na zorgvuldige bewerking was hij er best tevreden over. Maar ja, de woordenschat werd hoe langer hoe groter! Wat viel daar aan te doen? Een taal heeft immers voor zowat elk begrip een woord nodig. Twee Russische uithangborden deden hem een idee aan de hand. Daarop stond te lezen *Schweitsarskaja* (portiersloge) en *Conditarskaja* (snoepwinkel). Beide woorden hadden het achtervoegsel *-skaja* en Zamenhof besepte gelijk wat voor belangrijke betekenis achtervoegsels konden hebben. *Eureka!*, dacht hij bij het zien van de Russische opschriften. Daarna begon hij woorden nauwkeurig te vergelijken en zocht hij verbanden tussen de woorden om uit te maken welke voor- en achtervoegsels in zijn taal van pas zouden komen. Dat werk bleek van enorm belang, want zo kon Zamenhof het aantal te leren woordstammen drastisch beperken.

Eerste poging

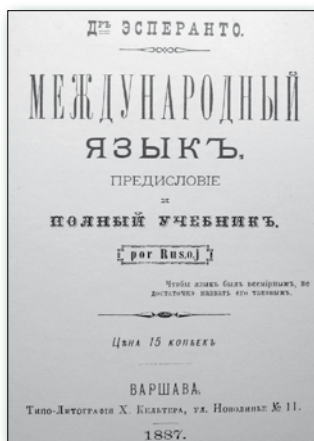
Aanvankelijk dacht Zamenhof erover om korte lettercombinaties als woorden te gebruiken: a, ab, ac, ad, ... ba, ca, da, ... e, eb, ec, ... be, ce, ... aba, aca, ... Maar die gedachte liet hij al spoedig varen, want het bleek onmogelijk om dergelijke bedachte woordjes te onthouden. Toen raakte hij ervan overtuigd dat de grondvorm van de woorden uit woordstammen van Romaanse en Germaanse talen moest bestaan. Zo zou de nieuwe taal vanzelf lijken op de Europese talen. Op het eind van het gymnasium kon Zamenhof zijn schoolvrienden de basis laten zien van een taal die hij *lingwe universala* had genoemd. Verscheidene van zijn vrienden lieten zich inspireren en leerden de taal. Op 5 december 1878 kwamen ze bijeen om het tot stand komen van de eerste taalgrondslag te vieren. Ze zongen zelfs een plechtig lied in die taal.

Proberen en verbeteren

Zamenhof wilde zijn taal niet meteen publiceren in wijdere kring, deels omdat hij er nog te jong voor was, maar vooral omdat hij de taal eerst zorgvuldig uit wilde proberen en nog veel verbeteringen wilde aanbrengen. Enkele gymnasiasten die de *lingwe universala* geleerd hadden, probeerden er met volwassenen over te praten. Echter, daar stopten ze al snel mee, toen bleek dat ze vooral uitgelachen werden. Zamenhof besloot onopvallend verder te werken aan zijn taalproject, juist om spotterijen en andere problemen te omzeilen (in die tijd werden Joden om de gekste redenen vervolgd). Door de taal praktisch te gebruiken, bijvoorbeeld voor het vertalen van grote literaire werken, merkte hij dat veel onderdelen die voorheen theoretisch goed leken te werken, voor verandering in aanmerking kwamen. Zo was hij voortdurend de taal aan het verbeteren.

Beetje bij beetje stelde hij vast dat het beter was een letterlijke vertaling te vermijden en in plaats daarvan regelrecht in de nieuwe taal te denken. Toen hij dat deed, besefte Zamenhof dat zijn taal een eigen geest begon te krijgen en hoe langer hoe meer een levende taal werd. Zo kwam de grondslag van het huidige Esperanto tot stand.

Lingvo internacia

Terwijl Zamenhof als dokter praktijk hield in Warschau, ging hij op zoek naar een uitgever om de grondslag van de nieuwe taal in boekvorm te publiceren. Hij stelde een handschrift op met de titel *Lingvo Internacia* (Internationale Taal), maar in plaats van zijn echte naam op het boek te zetten, gebruikte hij de schuilnaam D-ro Esperanto (Dr. Hoopvol). Het woord *esperanto* betekent een persoon die hoop heeft en daarom was

de schuilnaam een goede beschrijving van de oogarts uit Białystok: een doctor die hoopt op een betere wereld, vrede en de vereniging van volkeren. Hij kon het boekje echter niet meteen uitgeven, enerzijds doordat hij geen drukkerij daartoe bereid vond, anderzijds doordat hij niet genoeg geld had.

Gelukkig – in meer dan één opzicht – was Zamenhof juist verloofd met Klara Silbernik, die hem steunde in zijn idee over een 'neutrale taal'. In de zomer van 1887 kregen ze financiële steun van Klara's vader en ze gebruikten een groot deel van dat geld om het zogenaamde 'Eerste Boekje' uit te geven. Het boekje, dat eerst in het Russisch verscheen en later in andere talen, bevatte onder andere een voorwoord met enkele gedichten in het Esperanto, een beschrijving van de grammatica en een woordenlijst. Het boekje verbreidde zich geleidelijk onder taalliefhebbers en idealisten, eerst in Europa, en later ook in andere werelddelen.

Er volgden hectische jaren voor het pasgetrouwde paar Zamenhof met kleine kinderen, werk en 's nachts Esperantocorrespondentie. Ze waren niet rijk, maar het lukte ze toch om een relatief goed leven te leiden en in 1905 hadden ze voldoende geld om naar Frankrijk te

kunnen reizen en deel te nemen aan het eerste Esperantocongres in Boulogne-sur-Mer. Daar heerste een opgewekte stemming onder de ongeveer 700 deelnemers uit 20 landen. Bij de plechtige opening sprak Zamenhof vol emotie over zijn werk en zijn geloof in vereniging van de mensheid. Hier volgt een passage uit zijn toespraak:

“Laten we ons welbewust zijn van het volle belang van de dag van vandaag, want vandaag zijn tussen de gastvrije muren van Boulogne-sur-Mer niet Fransen met Engelsen samengekomen, niet Russen met Polen, maar mensen met mensen.”

Een naïeve idealist?

Zamenhof was naïef in verscheidene van zijn ideeën en idealen. Zo probeerde hij een neutraal religieus kader te creëren waarbinnen alle gelovigen en vrijdenkers elkaar konden ontmoeten en vrede sluiten, maar dat idee is nooit aangeslagen, ook niet onder Esperantosprekers. Het Esperanto heeft zich weliswaar niet massaal verbreid in de wereld, maar het heeft toch honderdduizenden zo niet miljoenen sprekers, die de taal waarderen en er in de meest uiteenlopende verbanden gebruik van maken. Er bestaat geen ander taalproject dat zich later ontwikkeld heeft tot een werkelijk levende taal, met sprekers in alle delen van de wereld, die dagelijks gebruikt wordt in internationale communicatie en in 'internationale gezinnen' (met ouders uit verschillende landen en met verschillende taalachtergronden). Zo bekeken heeft Zamenhof een groot succes geboekt en voelen wij Esperantosprekers het grootste respect voor hem en zijn creatieve werk. Dankzij dit werk genieten wij veel inspiratie, plezier en vriendschappen met mensen uit allerlei landen.

5. Esperanto uit psychologisch oogpunt

De wereldwijde taalproblematiek kan van verschillende kanten benaderd worden, bijvoorbeeld politiek, taalkundig, financieel-economisch enzovoorts. Hier wordt het uit psychologisch oogpunt behandeld door de psycholoog Claude Piron, die jarenlang ook werkzaam is geweest als tolk bij de Verenigde Naties.

Esperantisten klagen vaak dat de wereld niets begrijpt van hun standpunt, zich er ook niet voor interesseert, of dat het Esperanto niet snel genoeg vooruitgaat. Het onder esperantisten wijdverbreide idee dat de taal niet snel genoeg vooruitgaat, heeft zijn oorsprong in een van de belangrijkste onderdelen van de menselijke psyche, namelijk het verlangen. Zij wensen dat het Esperanto vooruitgang boekt en ze reageren op dat verlangen als een klein kind: ze willen niet de omvang zien van de obstakels die in de weg staan tussen hun verlangen en de verwezenlijking ervan.

Dientengevolge voelen ze frustratie. Wanneer ze frustratie voelen, dan zoeken ze de oorzaak buiten zichzelf – dat is dan de rest van de wereld die geen oog voor ze heeft – in plaats van het feit te accepteren, dat ze al van begin af aan gebrek aan realiteitszin hadden en dat ze daarom zelf tekort gekomen zijn. Dat is kinderlijk gedrag, maar hiermee wil ik geen kritiek leveren, maar alleen iets uitdrukken over de gangbare werking van de menselijke geest: wanneer er een sterk verlangen is, hebben we de neiging te reageren als kinderen.

Claude Piron

deze of gene taal spreekt, en dat dat onze instelling bepaalt ten opzichte van de rest van de wereld. Ik behoor tot de groep mensen, die bepaald wordt door de taal die ze spreekt. Dus, diep vanbinnen, is mijn taal mijzelf. De veelgebruikte Zwitsers-Duitse dialecten zijn een manier om te zeggen: "Dit is wat wij zijn, we zijn geen Duitsers." Of kijk hoe de Vlamingen of de Catalanen reageren: "Als je mijn taal onderdrukt of bekritiseert, dan onderdruk of bekritiseer je mij."

Veel mensen hebben een afwijzende houding ten opzichte van het Esperanto, omdat ze het zien als een taal zonder een bepaald volk, dus een taal zonder menselijke identiteit. Het is daarom óf geen taal, óf wel een taal, maar dan een die meer materieel

dan menselijk is; een taal, die in verhouding tot echte talen is wat robots zijn ten opzichte van echte mensen. En dat schrikt af. Het is de angst dat die robot, waarvan men zegt, dat die de ambitie heeft om te heersen over de hele wereld, over elke andere taal heen zal walsen, over elk volk heen, over alles wat leeft en ademt, en onderweg alles vernietigt. Dat lijkt je misschien uit de lucht gegrepen, maar het is wel waar.

De psychologische methode die klinisch gesprek wordt genoemd, waarin onderzocht wordt welke ideeën of beelden met elkaar geassocieerd worden wanneer een persoon gevraagd wordt wat er door zijn hoofd gaat uitgaande van een bepaald woord, in dit geval 'Esperanto', geeft het bestaan van die onbewuste angst bij zeer veel personen te zien.

Taboe

Eigenlijk rust er een taboe op het hele thema communicatie tussen volken en staten. Wie de vakliteratuur die er op dat gebied geproduceerd is, bestudeert, zal constateren dat in ongeveer 99 procent van de literatuur wordt gedaan alsof het Esperanto niet zou bestaan, alsof de mensheid geen ervaring zou hebben met een andere manier om internationaal te communiceren dan met het gebruikelijke vertalen, tolken of het gebruik van een prestigieuze nationale taal zoals het Engels. Esperanto is taboe. Het bewijs dat het hier om een taboe gaat, is de weigering een vergelijking te maken.

Wanneer men de waarde van iets wil weten, wordt er in de wetenschap altijd vergeleken met een referentiemodel. Voordat er een beslissing wordt genomen over een nieuw medicijn, vergelijkt men het effect ervan met reeds bekende stoffen. En wat wordt er gedaan wanneer besloten is om een of ander groot werk te gaan doen, bijvoorbeeld een nieuw stadion te bouwen? Er komt een openbare aanbesteding. De verschillende bouwbedrijven mogen hun project indienen en de verschillende aanbiedingen worden vergeleken, zodat er vervolgens kan worden gekozen voor de meest redelijke wat betreft de kosten en andere criteria die in beschouwing moeten worden genomen. Dat is de normale gang van zaken.

Er bestaat trouwens een geheel wetenschappelijke methode over de kunst van het beslissen waarbij iemand de beste manier kiest om een bepaald doel te bereiken. Die wetenschappelijke methode wordt 'operationeel onderzoek' genoemd. Als de regels van operationeel

Taalassociaties vormen een complex fenomeen

Ook toen ik stelde dat de wereld geen begrip heeft voor esperantisten, raakte ik een psychologisch aspect van de situatie. Waarom begrijpt de wereld niets van de esperantisten? Omdat de samenleving in het algemeen geen goede kijk heeft op de situatie van talen. Waarom? Om allerlei redenen. Bijvoorbeeld omdat taalassociaties een complex fenomeen vormen en het niet gemakkelijk is om complexe fenomenen te begrijpen. Wanneer iets uiterst ingewikkeld is, proberen we het normaal gesproken te benaderen door het eenvoudiger voor te stellen. Bijgevolg heeft de samenleving een zeer vereenvoudigd beeld van de taalsituatie in de wereld. Slechts een schematisch beeld.

Een andere psychologische oorzaak waardoor de samenleving de taalproblemen niet goed begrijpt, is angst. Dat verbaast je misschien. En inderdaad, als je tegen een politicus, of een taalkundige, of eigenlijk tegen de eerste de beste die je op straat tegenkomt, zou zeggen dat een van de redenen waarom de wereld de taalproblemen niet oplost, angst is, dan zou hij of zij je aankijken alsof je gek bent. Ten eerste, omdat voor degene die aangesproken wordt het talenprobleem simpelweg niet bestaat. "Het Engels lost het op, of de vertalers." En ten tweede, als er al een probleem zou zijn, is het duidelijk dat het al helemaal niet met angst te maken heeft. "Niemand is bang voor een taal. Wat is dat nou voor waanzin?", zal zij of hij tegen je zeggen. Maar veel angsten zijn onbewust. We voelen ze niet, wat maar goed is ook, want anders zouden we niet prettig kunnen leven. Maar het blijft een feit dat die angsten veel verdraaiingen, misleidingen veroorzaken in de manier waarop wij de realiteit begrijpen.

Waarom roept een taal angst op? Wederom om uiteenlopende redenen. Zo is taal bijvoorbeeld verbonden aan onze identiteit. Op een dag in onze kindertijd worden we ons ervan bewust dat onze omgeving

onderzoek worden toegepast op het talenprobleem, dan constateert men dat van alle tegenwoordig in de praktijk beschikbare en waarneembare middelen het Esperanto het meest geschikte is om het doel te bereiken.

Maar om tot die conclusie te komen, moeten de diverse systemen met elkaar vergeleken worden. Dus objectief, in de praktijk (in het veld, zoals dat heet), moet gekeken worden hoe het Esperanto naar voren komt, vergeleken met gebarentaal, met stamelen in een taal die niet goed beheerst wordt, met het gebruik van het Engels, met het gebruik van het Latijn, met vertalen van documenten en tolken van gesprekken – hetzij direct, hetzij achteraf – enzovoorts. Alleen zo'n vergelijking kan leiden tot een conclusie over welk systeem het beste is.

Maar hoewel er duizenden en duizenden pagina's tellende documenten zijn over de taalsituatie, zoals bij de VN, de Europese Unie, bij taalkundige faculteiten van universiteiten enzovoorts, zijn er zo weinig documenten die het probleem benaderen op basis van een vergelijking met inbegrip van het Esperanto, dat je ze op de vingers van twee handen kunt tellen.

Omdat het met elkaar vergelijken van mogelijke oplossingen voor een probleemstelling op andere terreinen heel gewoon is, laat de afwezigheid van zo'n vergelijking op het gebied van internationale communicatie zien dat er een taboe op rust.

Waar komt dat taboe vandaan?

Vanwaar die onbespreekbaarheid van de talenproblematiek? Wederom zijn er veel oorzaken. Er bestaan politieke redenen. Het idee dat 'gewone mensen' onbelemmerd van volk tot volk kunnen communiceren is voor veel staten geen prettige gedachte. Er zijn sociale oorzaken. Diezelfde mogelijkheid is onaangenaam voor de elite. Mensen die het Engels of een andere belangrijke taal aardig onder de knie hebben, hebben veel voordelen ten opzichte van mensen die slechts enkele lokale talen spreken; ze willen die voordelen niet prijsgeven. Dat valt speciaal op in de zogeheten derde wereld.

Ik ben echter van mening dat de belangrijkste oorzaken voor het taboe psychisch zijn. De kern van het probleem ligt in het emotionele gewicht, de beladenheid, de sfeer rond het begrip 'taal' en het vermogen ervan om de vezels in de diepste uithoeken van onze ziel te laten trillen. Wij denken in begrippen of woorden. En die woorden of begrippen zijn niet zomaar verstandelijke zaken, maar hebben ook iets emotioneels, brengen een gevoels sfeer met zich mee. Niet allemaal, maar wel vele. Als ik zeg 'oorlog' of 'geld' of 'moeder' of 'seks' of 'kernenergie', dan trilt er iets diep in je binnenste mee, hoewel je je daar normaal gesproken niet van bewust bent. Met andere woorden, we staan niet onverschillig tegenover een groot deel van onze begrippen, vooral die verband houden met onze verlangens, behoeften, ambities, plezier, leed, macht enzovoorts.

Onder die begrippen met een sterke emotionele lading bevindt zich het begrip 'taal'. Waarom? Omdat taal in feite het vermogen oproept zich verstaanbaar te maken, en begrepen worden is een van de basisverlangens van ieder mens. Als ik zorgen of leed heb die me niet loslaten, en ik kan erover praten met iemand die luistert en begripvol reageert, dan zal ik me opgelucht voelen. Dan kunnen de zorgen of het leed gedeeld worden, zodat ik me niet meer alleen voel staan: ik zal er beter mee kunnen leven.

Wanneer een pasgeborene ergens last van heeft en schreeuwt, pakt heel vaak, door onbegrip, de reactie van de in de buurt staande volwassene verkeerd uit, of er komt helemaal geen reactie, op een hulpeloze gezichtsuitdrukking na.

Maar zodra het kleintje zich taal heeft eigen gemaakt en kan zeggen: "pijn in m'n oor", dan is de reactie van de volwassene heel

anders. Er ontstaat echte communicatie, die het leven verandert. Omdat die communicatie zich meestal het veiligst met de moeder ontwikkelt, houdt de emotionele sfeer van het begrip 'taal' ook de gevoelens omtrent haar in. Vandaar dat het merendeel van de talen spreekt van 'moedertaal', hoewel het eigenlijk over ouderlijke taal of omgevingstaal gaat.

Kijk hoe emotioneel men reageert wanneer er een voorstel komt voor het wijzigen van de spelling. Let goed op de argumenten en je zult zien dat er niets rationeels bij komt kijken. Het gaat gewoon over emoties, de emoties die het begrip 'taal' altijd oproept.

Zowel 'vader' als 'moeder'

Het Esperanto ziet eruit als een monster, want ze zeggen dat het door één man gecreëerd werd. Met andere woorden, het heeft een 'vader' en geen 'moeder'. Het is het monsterlijke werk van een eenzame, perverse man. Dat idee wordt gevoed door veel definities die te vinden zijn in woordenboeken, encyclopedieën, taalboeken of Esperantofolders, die verklaren dat "het Esperanto gecreëerd werd door Zamenhof in 1887". In feite is het Esperanto niet in 1887 tot stand gekomen. In 1887 kwam een zaadje tevoorschijn van een taal, die gedurende vele jaren daarvoor gegroeid en getransformeerd was in het hoofd van Zamenhof en in zijn werkschriften.

Na die lange ontwikkeling, te vergelijken met het proces waarin een zaadje zich vormt in een plant, is het project openbaar gemaakt, oftewel het zaadje werd uitgestrooid. Maar dat zaadje kon pas uitgroeien tot iets levends als het een voedingsbodemp vond. En die bodem, dat is de 'moeder' van het Esperanto, de gemeenschap van de allereerste idealisten, die het zaadje hebben opgenomen en het voorzagen van een omgeving waarin het kon groeien, zich kon transformeren en levensvatbaar kon worden en zich in leven wist te houden, onafhankelijk van welk individu ook.

Het Esperanto, zoals het nu wordt gebruikt, is niet het werk van Zamenhof, maar een taal die zich op basis van Zamenhofs project ontwikkelde in een eeuw van onophoudelijk gebruik door heel verschillende mensen. Het is een taal die zich volkomen natuurlijk heeft ontwikkeld in de dagelijkse omgang, in literaire werken, in een afwisseling van voorstellen en tegenvoorstellen, grotendeels onbewust. Het is geen monster, gemaakt door een enkeling; het heeft een 'vader', zeker, een 'wondervader', een 'vader' die er een ongelooflijke levensvatbaarheid aan mee wist te geven, maar het heeft ook een 'moeder', die het liefdevol verzorgde en die, veel meer dan de 'vader' in zijn eentje kon, er leven aan schonk.

Op lange termijn

Zoals je ziet zijn de psychologische kanten van het Esperanto en van de wereldwijde taalproblematiek veel complexer dan je je op het eerste gezicht zou voorstellen. In de psyche van de meeste personen bevindt zich een grote weerstand tegen het idee van een internationale taal (die niet tevens een nationale taal is). Vanwege die weerstand is bijna niemand in de politieke, sociale en intellectuele elite bereid de zaak evenwichtig te onderzoeken.

Die weerstand zal nog aanhouden en heftig zijn, zeker, al was het maar dat je iets alleen maar kunt bevatten wanneer je er klaar voor bent, zodat in deze tijd velen eenvoudig niet horen wat er gezegd wordt over het Esperanto: hun gedachtewereld is er nog niet klaar voor, dus de zinnen gaan het ene oor in en het andere uit. Ja, de weerstand zal nog sterk blijven, maar op de lange termijn zal deze waarschijnlijk achterhaald worden door de feiten.

(verkorte versie van een lezing van Claude Piron in 1998)

6. Veelgestelde vragen over het Esperanto

In dit deel wordt antwoord gegeven op algemene vragen over het Esperanto.

Waarom wordt de taal Esperanto genoemd?

In het begin heette de taal alleen *Internacia Lingvo* (Internationale Taal). Toen Zamenhof de taal publiceerde, gebruikte hij de schuilnaam *Doktoro Esperanto* (Doctor Hoopvol). Zodoende spraken de mensen soms over 'de taal van Dr. Esperanto' en langzamerhand zeiden ze alleen nog maar 'Esperanto'. Dat werd de gebruikelijke naam voor de taal.

Hoeveel mensen spreken Esperanto?

Het is een open vraag hoe Esperantosprekers geteld kunnen worden, want niet alle sprekers van de taal zijn aangesloten bij een organisatie. Verder hangt het af van de definitie van 'Esperanto spreken': worden alleen de mensen geteld die de taal regelmatig en op hoog niveau spreken, of ook degenen die alleen een basiskennis van de taal hebben, zelfs als ze de taal maar zelden gebruiken? Daarom lopen de schattingen van het aantal Esperantosprekers op de wereld sterk uiteen, van enkele tienduizenden tot een paar miljoen. In ieder geval zijn er wereldwijd genoeg sprekers van het Esperanto om een levendige internationale gemeenschap te vormen.

Op welke talen lijkt het Esperanto het meest?

Het grootste deel van de woordstammen komt uit Europese talen, vooral Romaanse, maar de grammatica van het Esperanto vertoont bepaalde trekken die niet typerend zijn voor Europese talen, maar het enigszins vergelijkbaar maken met bijvoorbeeld het Turks, Swahili of zelfs Chinees.

Is het gemakkelijk om Esperanto te leren?

Vergeleken met nationale talen wel. Maar, zoals altijd, hangt veel af van de individuele persoon zelf en hoeveel andere talen iemand al geleerd heeft. Het leren van een nieuwe taal is altijd een uitdaging en nooit 'heel gemakkelijk', als we op onze eigen ervaring mogen afgaan. Dat geldt ook voor het Esperanto, hoewel deze taal duidelijk gemakkelijker is dan de nationale of etnische talen gewoonlijk zijn. Ook voor mensen die er nooit in geslaagd zijn een vreemde taal onder de knie te krijgen, is het Esperanto goed te doen! Maar uiteraard zit er veel leerwerk en oefening aan vast wil je de taal vloeiend en correct gebruiken.

Waarom Esperanto leren?

Er zijn nogal wat redenen waarom mensen Esperanto gaan leren. Taalliefhebbers zijn vaak benieuwd naar de grammatica van het Esperanto en beginnen zo de taal te leren. Anderen hebben belangstelling voor het Esperanto, omdat ze er niet in geslaagd zijn een vreemde taal te leren en dus een gemakkelijkere taal willen proberen. Sommigen hebben van de 'interne idee' van het Esperanto gehoord en zijn daarom de taal gaan leren om op die manier een meer vreedzame en harmonieuze wereld te bevorderen. Jongeren hebben vaak interesse in reizen naar andere landen om daar nieuwe vrienden te maken en daarbij is het Esperanto heel behulpzaam.

Hoe leer je Esperanto?

Als je toegang hebt tot het internet dan kunnen we je aanbevelen te beginnen bij www.lernu.net, waar allerlei interactieve cursussen voor beginners in flink wat talen gratis worden aangeboden. Gaat je voorkeur uit naar een cursus in boekvorm, dan is die te bestellen via katalogo.uea.org (of kijk voor een van de adressen op blz. 23). Als je een groepscursus wilt volgen neem dan contact op met *Esperanto Nederland* of de *Vlaamse Esperantobond vzw* (zie blz. 23). In allerlei landen en steden worden regelmatig gewone Esperantocursussen gegeven. Als je al wat Esperantokennis hebt opgedaan, is het goed om het te gaan gebruiken met andere mensen, bijvoorbeeld op internet of bij Esperanto-ontmoetingen.

Heeft het Esperanto symbolen?

Ja, die zijn er: de groene ster is het oudste en meest gebruikte symbool, onder andere voor de Esperantovlag. De kleur groen staat symbool voor 'hoop' en de vijfpuntige ster symboliseert de vijf werelddelen. Nieuwer is het zogenaamde 'jubileumsymbool' dat uit de bus kwam bij een concours naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van het Esperanto.

Waarom heeft een aantal taalkundigen zich negatief uitgelaten over het Esperanto?

Degenen die de complexiteit van een taal het beste begrijpen, zijn taalkundigen. Misschien is het juist daarom dat zovelen van hen, overigens zeer bekwame mensen, niet kunnen geloven dat het Esperanto kan functioneren als een volledige, levende taal, die dus aandacht en onderzoek verdient.

Taal is zo complex en verfijnd dat de verschijning van een echte, rijke, levende taal die gebaseerd is op het ontwerp van één jongeman (Zamenhof was 27 toen hij het Esperanto uitgaf na ruim 10 jaar eraan gewerkt te hebben) iets hoogst onwaarschijnlijk is. Geen wonder

dat men zo sceptisch reageert. Wie echter de realiteit nagaat, komt erachter dat het Esperanto wonderlijk goed functioneert voor internationale communicatie. Het is wenselijk dat in de toekomst meer taalkundigen en onderzoekers studie en onderzoek doen naar het Esperanto.

Kan het Esperanto op universiteiten en scholen geleerd worden?

In sommige landen wel. Zo is er aan de Universiteit van Amsterdam een bijzonder hoogleraar Interlinguïstiek en Esperanto benoemd. Veel esperantisten zijn van mening dat het leren van Esperanto op de basisschool de leerlingen zou helpen om later gemakkelijker andere vreemde talen te leren. Door het leren van het relatief eenvoudige Esperanto zouden de leerlingen meer zelfvertrouwen krijgen bij het leren van talen, maar zouden ze ook een beter begrip van grammaticale structuren krijgen, dankzij de doorzichtigheid van de Esperantogrammatica. Daarvoor bestaan verschillende aanwijzingen. Het zou interessant zijn als onderzoekers zich richten op de propedeutische waarde van het Esperanto, namelijk het voordeel dat kennis van het Esperanto geeft bij het leren van andere vreemde talen.

Kun je horen uit welk land een Esperantospreker komt?

Vaak kun je aan de hand van het accent wel raden uit welk land de Esperantospreker komt, maar lang niet altijd: er bestaan ook mensen met een 'neutrale' uitspraak.

Hoeveel mensen spreken Esperanto van jongs af aan?

Er bestaan vermoedelijk zo'n duizend mensen die het Esperanto als een van de moedertalen spreken. Het komt nogal eens voor dat de ouders elkaar op een Esperantobijeenkomst hebben leren kennen en uit verschillende landen afkomstig zijn. Thuis gebruiken ze onderling het Esperanto en als ze later kinderen krijgen, willen ze nog steeds het Esperanto met elkaar blijven gebruiken. Waarschijnlijk is het meest voorkomende geval dat één ouder steevast Esperanto spreekt met de kinderen, terwijl de geïmmigreerde ouder de eigen moedertaal met ze spreekt en in de maatschappij de kinderen de landstaal gebruiken. Zo wordt het kind van jongs af aan drietalig.

Zouden we voor internationale communicatie niet beter een nieuwe, nog rechtvaardigere taal kunnen ontwikkelen?

Een goede taalgrondslag leggen is geen sinecure. De taalkundigen die het meeste verstand hebben van talen, hebben niet per se ook een talent voor het opzetten van een taal: hun specialiteit betreft het uitpluizen van talen. Creëren en analyseren zijn twee heel verschillende zaken. Allerlei mensen hebben grondslagen voor een taal gelegd – ook een groep taalkundigen heeft zich daaraan gewaagd – maar de resultaten hebben tot nu toe het peil van het Esperanto niet gehaald. Denk aan Mozart en de componeerkunst; het komt niet vaak voor dat iemand met zo'n groot talent geboren wordt! Zo is het ook een beetje met Zamenhof. Hij had een zeldzame gave voor het creëren van een taal en het lukte hem om zelf een basis te leggen die veel beter bleek te zijn dan de andere probeersels. Daar komt nog bij dat het ontwikkelen van een taalbasis tot een levende taal een lange periode van alzijdige en wereldwijde toepassing na de publicatie zou vergen. En zonder een ideologische grondslag, zoals bijvoorbeeld Zamenhof deze aan het Esperanto mee heeft gegeven, heeft zo'n ontwerp te weinig kans om uit te groeien tot een echte levende taal en een noodzakelijk stukje vaste grond in de samenleving te krijgen. Het Esperanto heeft dit proces al doorlopen en de taal is nu gebruiksklaar. Niet volmaakt, maar goed genoeg voor internationale uitwisseling op voet van gelijkheid.

We hebben toch al het Engels?

In veel situaties is het Engels heel nuttig voor internationale communicatie. Maar dat neemt niet weg dat lang niet iedereen er een hoog niveau in bereikt, zelfs niet na jarenlang blokken. Zeker voor degenen van wie de moedertaal niet op het Engels lijkt, is het moeilijk een hoog niveau te bereiken. (Als je ooit in bijvoorbeeld Zuid-Korea of Turkije bent geweest, dan weet je waar we het over hebben.)

Het Esperanto is gemakkelijker te leren dan nationale talen, om het even of je als jongere of volwassene aan de talenstudie begint. Bovendien is het Esperanto niet aan een bepaalde cultuur verbonden en dat is een groot voordeel voor een taal met een overbruggende functie tussen alle volken, die zo op gelijke voet met elkaar communiceren (zie blz. 9).

Heeft het Esperanto zijn kans niet al gehad?

Het klopt dat het Esperanto in het begin van de jaren twintig bijna werd gekozen tot een van de werktalen van de Volkenbond (voorganger van de Verenigde Naties) en dat meerdere politici geïnteresseerd waren in het Esperanto tijdens de jaren dertig en veertig. Tegenwoordig tonen maar weinig politici interesse voor het Esperanto. Het is mogelijk dat het Esperanto nooit meer zo'n kans krijgt om werktal van een grote internationale organisatie te worden. Maar het kan ook zijn dat de situatie in de toekomst verandert en dat het Esperanto hoe langer hoe meer ingang vindt bij mensen die openstaan voor het opzetten van een nieuwe wereldgemeenschap met vreedzamere en nauwere betrekkingen tussen de volkeren. Over de toekomst is het moeilijk iets met zekerheid te zeggen. Maar er is altijd goede hoop ... En juist daar zijn wij esperantisten goed in! (Het woord *esperanto* betekent een persoon die hoop houdt.)

7. Esperanto in België en Nederland

België

Vlaamse Esperantobond vzw, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen
telefoon: 03 234 34 00
internet: www.esperanto.be/fel/nl, info@fel.esperanto.be

Vlaamse Esperantojeugd vzw, www.fleja.be

Andere verenigingen zijn de Association Pour l'Espéranto en de Brusselse Groep van Esperantisten. Ook enkele internationale Esperantoverenigingen zijn in België vertegenwoordigd, waaronder een vereniging voor vegetarisme en een voor scouting.

Esperantogroepen zijn actief in o.a. Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent, Kortrijk, Leuven, Namen, Peer en Tienen. Neem contact op met de Vlaamse Esperantobond voor adressen.

Nederland

Esperanto Nederland, Arubastraat 12, 9715 RW Groningen
telefoon: 050 571 88 42
internet: www.esperanto-nederland.nl, info@esperanto-info.nl

Nederlandse Esperanto-Jongeren, www.esperanto-jongeren.nl

In Nederland bevinden zich verder de Wereld Esperanto-Vereniging (UEA, Rotterdam) en het Internationaal Esperanto-Instituut (IEI, Den Haag). Binnen Esperanto Nederland hebben Esperantoleraren en protestante esperantisten een eigen vakgroep. Daarnaast bestaan er andere verenigingen, bijvoorbeeld van blinde of katholieke esperantisten.

Je kunt je ook aansluiten bij een lokale Esperantoclub; clubs zijn er in Alkmaar, Amsterdam, Eindhoven, Groningen,

Haarlem, Nijmegen, Rotterdam en andere plaatsen. Neem contact op met Esperanto Nederland voor adressen.

Cursussen

Twee keer per jaar organiseert Esperanto Nederland een cursusweekend. Open voor alle leeftijden en alle niveaus. Ook sommige Esperantoclubs in België en Nederland verzorgen een cursus. De Vlaamse Esperantobond en Esperanto Nederland kunnen je hierover verder informeren. Aan de Universiteit van Amsterdam kun je colleges interlinguïstiek (in het eerste semester) en colleges Esperanto (in het tweede semester) volgen bij Wim Jansen.

Velen leren het Esperanto via internet. Populaire internetcursussen zijn www.pingveno.nl (van Koos Scharroo, met geluidsfragmenten en persoonlijke correctie), www.esperanto-cursus.tk (een interactieve cursus van Wil van Ganswijk) en www.lernu.net (cursussen van verschillende niveaus in vele talen).

Boeken, cd's en dvd's

Dat het Esperanto een wereldtaal is, blijkt uit het grote aantal boeken vertaald uit lokale talen of rechtstreeks in het Esperanto geschreven. Er bestaan ook boeken voor zelfstudie, bijvoorbeeld de Nederlandstalige cursus Esperanto Programita (ISBN: 90 71205 14 2) en het woordenboek Nederlands Esperanto Nederlands (ISBN: 90 77066 12 8). Natuurlijk zijn er ook allerlei cd's en dvd's in het Esperanto te koop.

Esperantoboeken zijn te koop bij de Vlaamse Esperantobond: www.esperanto.be/retbutiko, tel.: +32 3 234 34 00, of bij de boekendienst van de Wereld Esperanto-Vereniging in Rotterdam: katalogo.uea.org, tel.: +31 10 436 10 44.

Esperanto is ...

www.esperantoestas.net

Maak kennis met de internationale taal Esperanto door middel van zes korte, energieke filmpjes!

Esperanto is ...

- ... een taal die overal geschikt voor is (deel 1 – 01:43 min)
- ... een taal met vele gezichten (deel 2 – 08:01 min)
- ... een taal die op allerlei manieren wordt gebruikt (deel 3 – 06:23 min)
- ... de moeite waard, iedereen kan het (deel 4 – 13:22 min)
- ... een taal met een veelkleurige beweging (deel 5 – 04:12 min)
- ... een taal van de toekomst (deel 6 – 09:31 min)

ESPERANTO IS EEN INTERNATIONALE TAAL, WERELDWIJD IN GEBRUIK

"Ik voel me deel van een wereldwijde gemeenschap."

Erin Piatieski,
Verenigde Staten

"Esperanto is een deel van mijn dagelijkse leven."

Renato Corsetti,
Italië

"Vooral de culturele kant van het Esperanto spreekt mij aan."

Rogener Pavinski,
Brazilië

"Al zeven jaar is Esperanto mijn voornaamste bezigheid."

Katalin Kováts,
Nederland/Hongarije

"Esperanto heeft mij tot wereldburger gemaakt."

Jean Codjo,
Canada / Benin

"Het Esperanto heeft mijn belangstelling voor andere landen en culturen enorm versterkt."

Marcos Cramer, Duitsland

"Dankzij het Esperanto heb ik vaak kunnen genieten van hartelijke ontmoetingen in het buitenland."

Satoo Reiko, Japan

"Het Esperanto opende voor mij een nieuw perspectief."

Trinh Hong Hanh,
Vietnam

"Esperantostudie heeft me naar een nieuw werelddeel gebracht."

Russ Williams,
Polen/Verenigde Staten

"Esperanto is ook in dorpen zonder elektriciteit te vinden."

Vlad'ka Chvátalová,
België/Tsjechië

"Esperanto levert mij internationale vriendschap op."

Li Jianhua, China

"Esperanto maakt internationale uitwisselingen een stuk gemakkelijker."

Kong Kil-yoon,
Zuid-Korea

"Ik was laaiend enthousiast over de logica die inherent is aan het Esperanto."

Zsófia Kóródy,
Duitsland/Hongarije

"Voor mij is het Esperanto een bron van inspiratie."

Hokan Lundberg,
Zweden

IN DEZE BROCHURE KUN JE LEZEN OVER HET ESPERANTO EN HOE MENSEN UIT VERSCHILLENDE LANDEN DEZE TAAL GEBRUIKEN ...